

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
BÁRCZI GUSZTÁV GYÓGYPEDAGÓGIAI KAR

SÚLYOSAN-HALMOZOTTAN FOGYATÉKOS TANULÓK ONLINE OKTATÁSA

Témavezető:

DR. MÁRKUS ESZTER

Egyetemi docens

Gyógypedagógiai Módszertani és

Rehabilitációs Intézet

Készítette:

MERVAY KLÁRA ANGÉLA

ELTE BGGYK

gyógypedagógia alapképzési szak

szomatopedagógia és értelmileg

akadályozottak pedagógiája szakirány

BUDAPEST

2022. FEBRUÁR 28.

TARTALOM

1.Bevezetés.....	3
1.1. A témaválasztás indoklása	3
1.2. A pályamunka célkitűzése.....	5
1.3. A kutatás módszerei.....	6
2. Elméleti háttér	7
2.1. Súlyos-halmazozott fogyatékoság helyzetének történeti áttekintése.....	7
2.2. Súlyos-halmazozott fogyatékoság meghatározása, jellemzői	9
2.3. Súlyos-halmazozott fogyatékoság definíciója.....	10
3. Járványügyi helyzet.....	13
3.1. Járvány helyzet története.....	13
3.2. A járványügyi helyzet következtében meghozott oktatási intézkedések.....	13
3.3. Távoktatás.....	14
3.4. Kutatási előzmények: Távoktatás eredményessége.....	16
3.5. Távoktatás és a súlyosan-halmazozottan fogyatékos tanuló.....	18
4. Kérdőíves felmérés a fejlesztő nevelés-oktatásban részt vevő pedagógusok és szülők körében.....	19
4.1. Módszertan bemutatás.....	19
4.1.1. Mi a kutatásom célja, mit szeretnék elérni vele?.....	19
4.1.2. A kutatási módszer részletes bemutatása.....	20
4.1.3. Minta bemutatása.	21
4.1.4. Kutatási eredmények bemutatása.....	22
5. Következtetések és javaslatok megfogalmazása.....	46
6. Köszönetnyilvánítás.....	50
7. Felhasznált forrás.....	51
8. Melléklet	54
8.1. Pedagógusi kérdőív (1. melléklet).....	54
8.2. Szülői kérdőív (2. melléklet).....	57

1.Bevezetés

1.1. A témaválasztás indoklása

A mai 21. században a digitális világ egyre nagyobb teret hódít magának, egyre nagyobb figyelmet kap. Sokszor azt vesszük észre, hogy a körülöttünk lévő emberi kapcsolatok is a digitális térben zajlanak. A technika ilyen gyors ütemű fejlődése a rohanó világunk egyik mozgató rugója, ami folyamatosan gyorsul és gyorsul.

Ennek a digitális fejlődésnek vannak pozitív és negatív hatásai, amiből párat megemlítenék a teljesség igénye nélkül, ami a téma szempontjából releváns lehet: A digitális technikák gyors fejlődése a mai fogyasztói társadalmat és a rohanó életstílusunkat elégíti ki. Ha csak abba gondolunk bele, hogy amikor még nem volt áram és világítás az emberek nyugovóra tértek, amikor a nap lement és akkor keltek fel, amikor a nap is felkelt. A mai világban az emberek egész estéket dolgozhatnak végig a technikának köszönhetően, ami akár az egészségük rovására és fizikai jólétük kárára is mehet. Ugyanúgy ide tartozik az egészséghez, hogy az egész napos görnyedt ülés a számítógép előtt az ember mozgás szervrendszerét és akár a látását is károsíthatja, mert nem arra van kitalálva az emberi test, hogy napi 8 órát üljön a számítógép előtt. Az emberi szervezet mozgatója a mozgás, a levegőn való munka és szórakozás, ami nem igényel digitális eszközöket. Az ember társas lény, tehát a társas kapcsolatok, a találkozás, az érintés, egy személyes beszélgetés elengedhetetlen a pszichés jóléte szempontjából, de ez sokszor nehezen összeegyeztethető az időhiány vagy akár a távolság miatt, amire egy megoldást nyújthatnak a digitális eszközök, ami nem pótolja a személyes találkozást, de mégis tudunk a másikkal beszélni virtuálisan. Ami a digitális világ egyik előnye, hogy gyors, ha valamilyen információra van szükségünk, ami kérdés merül fel bennünk, amit más nem tud megválaszolni vagy nincs a közelünkben éppen senki, akkor az internet ott van és utána tudok járni saját magam is. Ennek persze a veszélye is jelen van, mert a sok információban nagyon könnyű elveszni és vannak olyan információk is, amelyek nem biztos, hogy a megfelelő helyről származnak, nem megbízhatóak. A technika lehetővé teszi azt is, hogy tanuljunk a digitális eszközök segítségével, mégpedig bármikor és bármennyit. Rengeteg anyag van fent az interneten, amit bárki használhat. De fontos azt is megemlíteni, hogy a valós tapasztalás, a világ szemlélése ezzel a tanulással teljesen elvész, mert nem adja át a valóságot és más lesz a tapasztalat is. Ha csak a számítógépes játékokra gondolunk, ahol tornyot kell építeni, vagy autót vezetni. Teljesen más a valóságban, a térben egymásra helyezni a kockákat, mint a virtuális világban, vagy az autóvezetés, ahol más képességekre és készségekre van szükség, mint egy

játékautó elvezetésére. Talán még az ember élményeit említeném meg, amit ha előben átélünk, sokkal nagyobb hatással van ránk, még akkor is ha, ezt meg tudjuk örökíteni a technika segítségével, újra és újra felidézhető lesz, ami a bevésoedést segíti, de ehhez kell az élő tapasztalat is.

A 2019. telén megjelenő COVID 19 (SARS-CoV-2) vírus a virtuális világ felerősödésével járt, még pedig oly formában, hogy azok a munkák, amit lehetett otthonról is végezni, azok mind Home officeba mentek át. Az emberek a baráti találkozókat elnapolták vagy éppen azt digitális térben próbálták megélni. A vásárlást és az egyéb ügyeiket is az interneten keresztül igyekeztek lebonyolítani, hogy minél kevesebb interakció legyen másokkal. A vírus helyzet az iskolákat is befolyásolta, ugyanis távolléti oktatás vezettek be a személyes oktatás helyett. Így történt a Dió Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézet és Kollégium (a továbbiakban: Dió Általános Iskola) esetében is. Az intézmény nagyon sok gyermeket lát el, akik mind sajátos nevelési igényűek. Az ő esetükben a digitális munkarendre még nehezebb volt áttérni, még fokozottabb odafigyelést igényelt ennek a megvalósítása. A vírus helyzet miatt bekövetkezett távolléti oktatás nagyon hirtelen jött, sem a pedagógusok, sem a családok nem tudtak rá felkészülni.

Az előzőekben leírtak alapján el is jutottunk az általam választott témához, ami felkeltette az érdeklődésemet. Úgy éreztem ez a téma nagyon aktuális és engem érdekel, jó lenne dolgoznom témájának választani. Ez pedig a súlyos-halmazottan fogyatékos (a továbbiakban: SHF) tanuló online oktatása. A Dió Általános Iskola nagyon sok SHF tanulót lát el, mégpedig különböző ellátási formák szerint: „A fejlesztő nevelés-oktatást a gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézmény látja el egyéni vagy csoportos formában:

- a) saját intézményében külön erre a célra létrehozott csoportban,
- b) otthoni ellátás keretében,
- c) abban az intézményben, amely a gyermek ápolását, gondozását ellátja.” (1)

Ezt a témát azért láttam még érdekesebbnek, mert a 2020. szeptemberében elkezdtem dolgozni a Völgyzugolyház Alapítványban, ahol SHF gyerekek komplex fejlesztése és teljes körű nappali ellátása történik. 5 gyermeket látnak el és ebből 3 tanuló a Dió Általános Iskola diákja, ami azt jelenti, hogy a Dió Általános Iskola alá tartoznak, mégpedig otthoni ellátási státuszban, és a Dió Általános Iskola biztosítja a pedagógusokat a gyermekek számára. Amikor én oda kerültem már túl voltak a vírus első hullámán és az első digitális oktatáson, ami igen egyes érzelmeket keltett a szülőkben és a pedagógusokban is. Így amikor újra kiderült, hogy át kell állni a távolléti oktatásra, érdekes volt látni, hogy milyen alternatív megoldásokat

próbáltak kitalálni, hogy mindenki jól járjon és a fejlesztés a leghatékonyabb legyen ezen a módon is.

Én azt gondolom, hogy a két online oktatás időszaka nagyon más volt és nagyon másképpen élték meg a szülők és a pedagógusok is ezeket az időszakokat, illetve a gyerekek fejlesztése is másképpen alakult.

1.2. A pályamunkám célkitűzése

Mivel a távolléti oktatás nagyon új élmény, nem nagyon volt erre az elmúlt időszakokban példa. Ezzel a munkával a célom az, hogy felmérjem a tapasztalatokat, észrevételeket. Szerintem a legtöbb intézménynek és pedagógusnak az ehhez hasonló helyzetekre nem igazán voltak forgató könyvei és megoldási lehetőségei. Főleg a SHF gyermekek körében, ahol a fejlődést a személyes fejlesztés és a tapasztalás komplexitásával tudják elérni. Így ennek az online térbe való áthelyezése nagyon nagy feladat volt a szakemberek, szülők és a tanulók számára.

A dolgozatom célja elsősorban a Dió Általános Iskolában ellátott SHF tanulók tanárainak és családjainak, a személyesen megélt élményeinek, a tapasztalatainak felmérése a távolléti oktatásról.

Mivel a SHF populáció igen nagy, muszáj volt szűkíteni a kört és erre talán a legalkalmasabb a Dió Általános Iskola, mivel itt nagyon színes ellátási formák jelennek meg az intézményen belül. Kíváncsi vagyok, hogy milyen egyéni megoldások és tapasztalatok jelennek meg egy intézményen belül. A Belső-Pesti Tankerület (V.-VI.-VII.-VIII.-IX. kerületek) SHF tanulóit a Dió Általános Iskola látja el.

Ezzel a kutatással az is a célom, hogy az intézménynek visszajelzést tudjak adni a szülők és pedagógusok részéről, hogy ha a későbbiekben is előfordulna egy hasonló helyzet, akkor mire kell jobban oda figyelni és mi az, ami már jól működött az elejétől kezdve.

Ezen kívül az is cél, hogy a távolléti oktatás nehézségeit és erősségeit felmérjem, hogy a későbbiekben tudjuk, hogy min kell még dolgozni, és mi az, amit be lehet emelni a mindennapi komplex fejlesztésbe.

Számomra fontos, hogy az online oktatást hogyan élték meg egyénileg a résztvevői: A pedagógusi munka milyen formában tudott megvalósulni? Milyen volt ebben az új helyzetben helytállni, készülni az órákra? A szülői háttér is nagyon érdekel, mivel ebben az esetben a szülők is szakember szerepben kellett, hogy jelen legyenek a gyermekeik fejlesztésében. Kíváncsi vagyok, hogy ezt, hogyan élték meg, milyen mértékben befolyásolta a család életét.

A dolgozat szempontjából ezek a célok foglalkoztatnak leginkább, ezekkel tervezek foglalkozni, de a téma még nagyon sok megoldatlan problémát hordoz, amit ebben a munkában nincs már lehetőség kifejtteni.

1.3. A kutatás módszerei

Azért szeretném a dolgozatomat a Dió Általános Iskola működése alapján elkészíteni, mert tudom, hogy ez az intézmény nagyon sok tanulót lát el és a járvány alatt is működött.

A tanárok módszerei, megoldásai és lehetőségei egyénenként eltérhetnek, a tanulók állapotbeli, tárgyi háttere is eltérhet. Szerintem sokat számít, ha egy intézmény alá tartoznak, hasonló szabályokat és módszereket vezetnek be a távolléti oktatás alatt.

A kutatás célja és módszerei

Amikor eredetileg ki találtam a témámat, akkor azzal akartam foglalkozni, hogy az SHF tanulók milyen fejlettségi szinten vannak a különböző ellátási helyeken. A Dió Általános Iskola a levelemre válaszolva azt írta, hogy a pandémia miatt ez a téma nem adna most reális képet. Ez a válasz annyira meglepett, mert erre nem is gondoltam, hogy a vírus helyzet ezeket a gyereket és az ő ellátásukat is teljesen megváltoztatta. Visszagondolva ezt bizonyítják a saját tapasztalataim a Völgyzugolyházban töltött munkám kapcsán, vagy akár az egyetemi képzésünk és nem utolsósorban az online gyakorlataink is. Ezek mind nem tudatosultak bennem, legalább is a levél kapcsán jöttem rá. Így elkezdtem más irányba keresni, ami reális és valóban hasznos.

Így jutottam el a távolléti oktatáshoz az SHF tanulók körében. Mivel elég friss a téma kevés olyan irodalmat találtam, ami pontosan erről ír, de a konzulensem, szerencsére tudott olyan tanulmányokról, amik ebben a témában születtek és ugyan olyan frissek, mint maga a téma, így kezdetben ezeket tudtam én is felhasználni a munkámhoz és ihletet szerezni a továbbiakhoz.

A kutatásom fő fókusza a pedagógusok és a szülők személyes megélése erről az időszakról és az ő személyes tapasztalataik, lehetőségeik ebben az új helyzetben. Ezt kérdőív formájában tervezem felmérni és vizsgálni. A válaszokból nagy valószínűséggel irányvonalakat és trendeket tudok meghatározni. Nagyon kíváncsi vagyok, hogy a kérdőívek mennyire tükrözik a valóságot.

Kutatási kérdések:

Arra szeretnék választ kapni, hogy a pedagógusok és a szülők, hogyan élték meg a digitális/online fejlesztő nevelés-oktatást? Milyen tapasztalatokat szereztek a digitális oktatás folyamán a pedagógusok és a szülők? A 2019/2020 online oktatás és a 2020/2021-es online fejlesztő nevelés-oktatás eltért-e egymástól? A második digitális oktatást hatékonyabbnak élte-e meg az elsőhöz képest a szülő, illetve a pedagógus? A tanulók fejlesztése meg tudott-e valósulni az online térben? A családok életét milyen mértékben befolyásolta a digitális oktatás? Az online fejlesztő nevelés-oktatásban van-e olyan elem, ami jól bevált és a későbbiekben használni fogják a szülők vagy a pedagógusok körében?

2. Elméleti háttér

2.1. Súlyos-halmozott fogyatékoság helyzetének történeti áttekintése

Az SHF személyeket 1993-ig főleg a családokban látták el otthoni keretek között, valamint az ápoló-gondozó otthonokban voltak jelen. Iskolákban nem nagyon találkoztunk velük ebben az időben. Az ápoló-gondozó otthonokban az egészségügyi ellátásuk történt meg, erre fektették a hangsúlyt. A társadalomba nagyon nehezen tudtak beilleszkedni, nagyfokú támogatásra és gondozásra szorultak egész életükön keresztül, amit a családjuk adott meg a számukra, mert nem kaptak segítséget. (Márkus 2005, 2018, 2009a)

A gyógypedagógia nagy változásokon ment keresztül az évtizedek során, amely az ellátást, oktatást, személyt és az egész életre kiterjedő változásokat eredményezte az érintett személyek számára. (Márkus 2005) Persze sokkal több tudományág fejlődése szükséges volt ehhez. Az orvostudomány nagy fejlődésen ment keresztül, akár a terhesgondozás, az ortopédiai, neurológiai és az orvostudomány egyéb ágait nézzük. Napjainkban az orvostudomány lehetővé teszi, hogy azok a személyek, akik olyan sérüléssel születtek vagy baleset következtében maradandó károsodást szereztek, amik az életben maradást nagyban kockáztatják az orvosok képesek megmenteni, így bővül a gyógypedagógiai ellátásra szorultak köre.

Az általános és a gyógypedagógiai pszichológia fejlődése nagyban hozzájárult a SHF személyek gyógypedagógiájához és elfogadásához. A különböző pszichológiai nézetek is szerepet játszottak ebben, például az alaklélektan. A jogtudomány fejlődése is elengedhetetlen volt a fogyatékos személyek jogainak megerősítésében, az emberi jogok, a fogyatékos személyek jogainak a megfogalmazásával és ezek megerősítésével.

Nagy hatással volt még az SHF személyek gyógypedagógiai ellátásának fejlődésére, a reformpedagógia és annak nézetei. A személyközpontúság, hogy minden ember más és más, a holisztikus szemlélet és az egyediség, az egyén megjelenésének fontossága. Ezek mellett a társadalomban is jelentős változások mentek végbe, már nem sajnálatból segítették az SHF személyeket, hanem meg szerették volna ismerni őket és további értékeket helyeztek a középpontba. A gyógypedagógiai gondolkodás is megváltozott, a pesszimizmust felváltotta az optimista hozzáállás. Kialakult az a nézet, hogy az SHF személyeket is lehet fejleszteni, oktatni, ami az intézményi ellátásukat is segítette. Az ő esetükben is ugyanazok a nevelési és oktatási alapelvek, célok jelennek meg, mint a többségi iskolában. (Márkus 2005, 2018)

Az 1980-as években a korai fejlesztés megjelenik és a 0-5 éves gyermekeket látják el, fejlesztik. 1980 és 1990 között pedig megjelennek az első nappali intézmények, ahol a sérült személyeknek a nappali ellátása történik. Ápolási és gondozási feladatokat látnak el, és a fejlesztés is megjelenik ezekben az intézményekben szakemberek által. (Márkus 2005, 2018)

A SHF személyek oktatásával kapcsolatban a határ- és forrás tudományok változásai, valamint az új törvényi háttér megjelenése hozta meg a változást. Az 1993-as közoktatási törvény az SHF tanulók esetében képzési kötelezettséget ír elő, ami heti 3-5 óra fejlesztést jelent, ezt a fejlesztést pedig egyéni vagy csoportos formában kaphatták meg a szakemberektől. (Márkus 2005)

Az SHF személyek fejlesztésében kevés volt az előzetes tapasztalat, amire a szakemberek tudtak támaszkodni, ezért képzéseket és fórumokat hoztak létre, ahol a tapasztalataikat ki tudták cserélni és újabb módszereket kifejleszteni. Különböző alapítványok jöttek létre, amelyek az SHF személyeket is támogatták, hogy minél önállóbb és teljesebb életet tudjanak élni. Az egyik ilyen a Kézenfogva Alapítvány, 2002. és 2003. között ők hozták létre az IME programot, ami nagyon sokat tett az SHF személyekért. A program részt vett a közvélemény tájékoztatásában, megismertették az SHF személyeket a társadalommal, továbbképzéseket tartottak a szakembereknek és kiadtak egy kézikönyvet is, ami a legfontosabb információkat és tudnivalókat tartalmazta az SHF személyekről. (Márkus 2005; Márkus & Esztári 2009)

Emellett elindult a lobbitevékenység, amellyel azt akarták elérni, hogy az SHF személyek a képzési kötelezettség helyett ugyanúgy, mint a többi gyermek tankötelezett legyen. 2005. márciusában le is adtak egy olyan anyagot, ami megalapozott kutatásokat és eredményeket tartalmazott ennek érdekében. (Márkus 2005) A jól összeállított anyagnak köszönhetően a törvénymódosítás megvalósult, az 1993. évi LXXIX. közoktatási törvény módosítása lehetővé tette, hogy az SHF tanulók 2006. szeptemberében fejlesztő iskolai osztályokban tanuljanak. Tehát a képzési kötelezettséget felváltotta a tankötelezettség, a heti 3-5 óra helyett heti 20 óra

fejlesztő iskolai oktatást kaphattak, mégpedig a pedagógiai szakszolgálatok szervezésének keretében. 2010. szeptemberéig átlagosan 100-120 csoport alakult ki az SHF tanulók számára, melyek többsége ápoló -gondozó otthonokban valósult meg. (Kiss 2018; Márkus 2018)

A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, megerősíti a tankötelezettséget és rendezi a fejlesztő nevelés-oktatás helyzetét. A fejlesztő nevelés-oktatás pedig a gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézmények feladatellátási köre alá kerül. A törvényben megjelenik, hogy a tankötelezettséget a tanulók egyéni vagy csoportos formában teljesíthetik, (15. § (2a) és (5) bekezdés) mégpedig három különböző formában. Egyik lehetőség az intézményben erre a célra létrehozott csoportban vagy a tanuló otthonában kap ellátást vagy abban az intézményben, ahol a személy ápolása, gondozása történik. Ha a tanuló nem képes az iskolában teljesíteni a tankötelezettségét, akkor a szakértői véleményben megfogalmazottak alapján, egyéni fejlesztésben, az otthonában, vagy ápoló -gondozó intézetben kapja meg a fejlesztést. A tanulóknak a szakértői bizottság által megszabott heti 20 óra fejlesztés jár, de az egyéni igények következtében lehet kevesebb. (Kiss 2018; Márkus 2018)

2.2. Súlyos-halmozott fogyatékoság meghatározása, jellemzői

A súlyos-halmozott fogyatékoság nagyon sokrétű, ezért nagyon nehéz meghatározni, a személyek nagyon eltérő problémákkal és nehézségekkel küzdenek. Nagyon sok aspektusból lehet a témát megközelíteni akár jogi, orvosi, etikai, szociológiai, pszichológiai, pedagógiai vagy éppen gyógypedagógiai szempontból. Mindegyik tudomány a saját szemszögéből és feladata szempontjából foglalkozik a témával. Az orvostudomány például a testi hiányosságok, sérülések alapján határozza meg a fogyatékoságot, mi az, ami eltér, ami nem jól működik, illetve milyen mértékben kell ápolni az érintett személyt. A pszichológia tudománya az ép fejlődéstől való eltérést, lemaradást vizsgálja, és azzal foglalkozik. A pszichológia hangsúlyozza az identitást és a személyiséget is, ami a fogyatékoság miatt sérült, eltér a tipikustól. Szociológiai aspektusból pedig nagyon fontos a társadalomba való részvétele a személynek, hogy a sérülés milyen mértékben akadályozza a minden napi tennivalóiban, hogyan hat ez rá és ami nagyon fontos ő, hogyan hat a környezetére akár a családra, szomszédokra stb. Tehát, hogyan tud helyt állni a mindennapokban, a világ megismerésében, mennyire akadályozza a sérülése. A jogi megközelítése a törvényi hátterekre összpontosít, hogy mire van joga az adott személyeknek milyen szegélyekre, szociális támogatásra jogosult az adott személy és hozzátartozói. Az etikai aspektusa az maga az emberi mivoltuknak a védelme és a meg nem

tagadhatóságával foglalkozik alapvetően (azt gondolnánk, hogy ez a megközelítés csak régebben volt fontos akár a Taigetosz kapcsán, de sajnos napjainkban is hallani olyan történeteket, ahol a fogyatékos személyek emberi méltóságát nem veszik figyelembe). A pedagógia/gyógypedagógiai megközelítés pedig kezdetben igen negatív hangvételű volt, képezhetetlennek tartották ezeket a személyeket, és éppen ezért kirekesztették őket az oktatásból és a nevelésből. Azt gondolták, hogy számukra csak az ápolás és a gondozás a fontos, nevelni és oktatni nem lehet őket. Szerencsére ez a gondolkodás megváltozott és rengeteg olyan módszert és eljárást dolgoztak ki a súlyosan- halmozottan fogyatékos személyek számára, ami segíti az ő fejlesztő nevelő oktatásukat. (Márkus 2009a, 2009b)

A súlyosan- halmozottan fogyatékos kifejezés nagyon sok mindent magába foglal. A „súlyos” fokban akadályozott, az élet minden területén megjelenik, a minden napi tevékenységek kapcsán. De beszélünk, kell arról is, hogy van, amikor egy tevékenység elvégzése nehéz, súlyos vagy éppen nagyon súlyos mértékben akadályozott a személy elvégzése szempontjából. Tehát a súlyosság személyenként eltér, a diagnózis tükrében és az adott feladat tükrében. A „halmozott” szó arra utal, hogy a személynek nem csak egy sérülése, érintettsége van, hanem legalább kettő, ami nem egy okból ered. Ami még nagymértékben befolyásolja ennek a fogalomnak, definíciónak a jelentését az az, hogy az adott személy milyen környezetben nevelkedik, a családi háttér, az eszközök, a társadalom, a befogadás és még sorolhatnánk mi minden játszik szerepet a súlyosan- halmozottan fogyatékos személy diagnózisában. (Márkus 2005, 2009a, 2009b)

2.3. Súlyos-halmozott fogyatékoság definíciója

Nagyon nehéz olyan definíciót, fogalmat találni, ami megfelel az adott populáció minden egyes tagjára. Pedig nagyon fontos a jól megfogalmazott és végig gondolt definíció, mert a későbbiekben ennek alapján fogják meghatározni azokat a személyeket. Nagyon fontos azt megállapítani, hogy a definíció milyen célt szolgál. Nagyon más, ha egy definíciót a személy iskolai képességei, vagy a jogai alapján akarunk megfogalmazni, de akár az egészségügy szemszögéből is más lesz a lényeg, a kiemelendő és hangsúlyos elemek. Minden tudomány a számára fontos elemeket fogja bele tenni a definícióba, ami nem biztos, hogy minden területen meg állja a helyét. Ugyan úgy nehézséget jelent egy olyan definíció, amit más nyelvről szeretnék lefordítani a saját nyelvünkre, mert ott is lesznek olyan fogalmak, amik eltérő jelentéssel bírhatnak. (Lányiné 2009)

Az sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának, irányelveinek dokumentumában találjuk meg ezt a definíciót, meghatározást a súlyos- halmozottan fogyatékoságról:

„A súlyos és halmozott fogyatékoság az egész élet során fennálló állapot, amelyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében az alapvető humán funkciók – mint a kommunikáció, a mozgás, a megismerő funkciók, az érzékelés-észlelés és az önkiszolgálás – minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű funkciózavar tapasztalható. Ennek következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvételében jelentősen korlátozott lehet. A súlyos és halmozott fogyatékoság hátterében rendszerint a korai életszakaszban bekövetkező, a központi idegrendszert érintő komplex károsodás áll. A különböző fogyatékoságok a legkülönbözőbb kombinációkban és súlyossági fokozatokban, esetleg eltérő időben jelenhetnek meg.” (2)

Az irányelv ezen kívül még arra is kitér, hogy melyek a legjellemzőbb sérülések, amelyek befolyásolják a személy kórképét. Általában a legsúlyosabb a kommunikációs zavar, a mozgásszervi fogyatékoság, illetve ami még nagyon gyakori lehet az a különböző mértékű intellektuális képességzavar. Igen színes kombinációkkal találkozhatunk a súlyosan - halmozottan fogyatékos személynél nincs két ugyan olyan diagnózis. A kommunikáció, mozgás, és értelmi sérülések mellé még társulhat akár látás, hallás, figyelemzavar, magatartásszabályozási zavar, autizmus, illetve egyéb rendellenességek (epilepszia). A betegségek különböző társulása miatt ez a populáció nagyon heterogén és egyén specifikus. Amit fontos még megemlíteni az az, hogy akkor kap valaki súlyos- halmozott fogyatékoság diagnózist, ha a főnti sérülések, károsodások közül legalább kettő jelen van és az egyikben súlyosan, vagy legsúlyosabban érintett. (2; Hompot & Márkus 2021)

Minél súlyosabb egy sérülés annál hamarabb észreveszik, és annál előbb elkezdődhet a gyermek komplex fejlesztése, ami a másodlagos károsodások kialakulását csökkentheti. Ezek a tanulók sajátos nevelési igénnyel rendelkeznek, amit az iskolában a komplex fejlesztés nevelés keretében kapnak meg, a saját igényeik figyelembe vételével. A gyógypedagógia ezeknél a személyeknél, ha egy adott módszer nem válik be, akkor egy új módszert kell alkalmaznia, ami a legmegfelelőbb a gyermek számára. (2; Márkus 2009a)

Ezen kívül figyelembe kell venni a súlyosan- halmozottan fogyatékos személyek tanulási sajátosságait is. Mert ahhoz, hogy tudjuk milyen módszerek, terápiák és eszközök válhatnak be az ő esetükben a leghatékonyabban a fejlesztésben, ahhoz ismernünk kell a sajátosságaikat, és ezeket kell megcéloznunk a hatékonyság érdekében. Az egyik ilyen tanulási sajátosságuk az a

tárgyak és a jelenhez való kötődés, ami azt jelent, hogy számukra az a leginkább érdekes, ami éppen most történik, ami ott van a közelükben, ezzel tudják megismerni a környezetüket és az adott tevékenység felé kell felkelteni az érdeklődést és motivációt. Ami még nagyon fontos a cselekvésbe ágyazott tanulás. Egy ép-fejlődésű gyermek számára is megkönnyíti a tanulást, ha azt cselekvésbe ágyazzuk, akár egy bukfenc megtanulása, akár az úszás a gyakorlatban elsajátítható, tankönyvből nem igazán. A súlyosan- halmozottan fogyatékos gyermekek esetében is ez a legjobb tanulási módszer. Aktív mozgásba építve a tanulást, amit saját maguk is megélik, sokkal jobban el tudják sajátítani, mint egy verbális vagy vizuális anyagot. Fontos szemelőtt tartani azt is, hogy egy adott tevékenységet minél kisebb lépésekre kell elbontanunk a hatékony tanulás érdekében, mind az értelmi, mind pedig a motoros sérüléseik miatt. Így tudni fogjuk, hogy hol vannak a nehézségek, ahol segítenünk kell a tanulót a továbblépésben, és sokkal biztosabban fogja elsajátítani a tevékenységet. Ha vannak olyan lépések, amit nem tud kivitelezni a gyermek, akkor megpróbálhatjuk egyéni megoldásokkal segíteni, de csak olyan mértékben segítsünk, amennyire valóban szükséges. Az ideális segítség adás érdekében kövessük a segítségadás hierarchiáját (kivárás, szóbeli instrukciók, gesztussal kísért szóbeli instrukciók, gesztusok, vizuális támpontok, a feladat teljes bemutatása, részleges fizikai készítés, teljes fizikai vezetés). A tanulás szempontjából elengedhetetlen a motiváció. Azoknál a gyerekeknél ahol nagyon sok a kudarc élmény, nagyon gyenge lesz a tanulási motiváció. A pedagógus feladata lesz felkelteni a gyermek érdeklődését, megtalálni azt, ami motiválja, mert anélkül nem lesz hatékony a tanulás. Annak a felismerése, hogy ha elvégzek egy feladatot utána az következik, amit szeretek csinálni. Például a torna után jön a meseolvasás, amit nagyon szeret, így a tornát is szívesebben fogja végig csinálni, mert tudja, hogy utána jön a mese. Ehhez persze társulhat tárgyi motiváció vagy jutalom is, ami az adott személynél hatásos és célra vezető. A fejlesztés nevelés során ezeket a sajátosságokat megéri figyelembe venni és használni. (2; Márkus 2009b)

3. Járványügyi helyzet

3.1. Járvány helyzet története

A COVID-19 egy gyorsan terjedő és durva vírus. A WHO 2020. február 11-én nevezte el az új típusú korona vírust (SARS-CoV-2) Covid-19-nek. A vírust vélhetőleg 2019 decemberében diagnosztizálták először Kínában. Azóta a világ minden területén megjelent és a világjárvány közel 400 millió embert fertőzött meg két év alatt, és ez a szám folyamatosan nő és egyre több áldozatot követel világszerte. A világ járvány nagyon sok következménnyel járt és nem csak a világgazdaságot érintette nagymértékben, hanem az élet minden területén változásokat eredményezett, amiket meg kell szokni. Ezen kívül ráébresztette az embereket arra is, hogy milyen nagyon egymásra vagyunk utalva. Segítenünk és támogatnunk kell egymást ezekben a nehéz időkben. A megszokott életünk és a minden napjaink, amely annyira természetes számunkra ebben az időben teljesen átértékelődött és új értelmet kapott. Nagyon sok kutató foglalkozik ezzel a témával, mivel a járványnak még mindig nincsen vége és nem tudjuk, mi történhet még.(3, Kajdi 2020)

3.2. A járványügyi helyzet következtében meghozott oktatási intézkedések

A járvány helyzet miatt minden ország korlátozásokat és különböző óvintézkedéseket vezetett be a járvány megfékezése érdekében. Magyarországon is kiadták a Magyar Közlöny 1102/2020. (III. 14.) Korm. határozata; MK 42. szám 2020.III.14. számát, ami tartalmazta a járvány miatti óvintézkedéseket. Ez az élet nagyon sok területére kiterjedt, például az oktatásra is. A közlöny kimondta, hogy 2020. március 16. napjától az iskoláknak, közoktatási intézményeknek digitális oktatásra kell átállni. Ezt a lépést a kényszerhelyzet hozta létre és nem volt sok idő felkészülni ennek a megfelelő kivitelezésére, megtervezésére. A közlöny nem is tért ki a részletekre, csak azt fogalmazta meg, hogy a pedagógus és a diákok személyesen nem találkozhatnak, a számon kérést is az online térben kell lebonyolítani. Ez az új helyzet mindenki számára más kihívást tartogatott. A pedagógusoknak a tananyag megfelelő átadását és annak a számonkérését, a diákoktól nagyobb önállóságot és elszántságot igényelt. A pedagógusok jelenléte a távolléti oktatásban is kiemelkedően fontos, és a tanulási folyamat hatékonyságát is nagyban befolyásolta (online oktatás). A szülőktől azt várta el, hogy pedagógusként tudjanak jelen lenni és segíteni a gyermeknek az online oktatás során. Nyilván a gyermek

életkorától, állapotától ez a szerepcseré és plusz feladat is eltérő lehetett. (4; Malatyinszki 2020; Kajdi 2020)

Saját tapasztalatból tudom, hogy az egyetemen az online oktatás nem okoz akkora nehézséget, mert ott már az önálló tanulás és konzultációs lehetőségek kerülnek előtérbe. Természetesen az átállás és a gyakorlatok hiánya rossz volt, de így is meg lehetett tanulni a tananyagot. A testvérem esetében sem láttam akkora nehézséget, aki akkor kezdte a 9. osztályt a gimnáziumban. Sok esetben sajnos ez nem működött, például az alsó tagozatosok körében, ahol az önálló tanulásra még nem képesek, illetve a sajátos nevelési igényű gyermekek körében, ahol sokkal speciálisabb és komplexebb ellátást igényeltek, valamint a hátrányos helyzetű gyermekek esetében sem tudott megvalósulni. Nem beszélve azokról a szociális és társas interakciókról, ami az online térben nem tudtak működni, pedig az intézményes tanulásnak az egyik legfontosabb és pótolhatatlan velejárója. Nem hibában láthatunk olyan feliratokat az iskolák ablakaiban, hogy „hiányoztok, várunk”. (Malatyinszki 2020; Jakab 2020)

3.3. Távoktatás

A távoktatás és a személyes oktatás között több átmeneti forma létezik. A személyes, kontakt oktatás az, ahol a pedagógus és a diák egy térben vannak és nincs közöttük hálózati kapcsolat. A következő lépés, amikor ezt a kontakt oktatást megtámogatjuk hálózati eszközökkel, majd a blended learning, ami a kevert oktatást jelenti, ahol a személyes órák is meg vannak, de vannak önállóan feldolgozandó feladatok is az online térben. Ez színesíti a tanulást és növeli annak eredményességét és hatékonyságát.

A távolléti oktatás, ahol az egyéni munkavégzés dominál, ebben a formában még beszélhetünk személyes konzultációról, ami a tanulást segíti. (Kas 2016)

A távoktatás szónak sokáig nem volt egységes definíciója. A pedagógiai lexikon szerint a távoktatás: „A tanulás távirányításának egyik formája. Előírt és tananyagként rendezett ismeretek, gondolkodási és - korlátozottan - cselekvési műveletek elsajátítására irányul, meghatározott követelmények teljesítése, megtervezett tudásszintek elérése érdekében”.

Dohmen volt az első, aki megfogalmazta, hogy „(...) egy olyan formula, mely lehetővé teszi a tanulást a média eszközeivel, áthidalva a távolságokat.”

Talán a legátfogóbb definíciót azonban a The Association for Educational Communications and Technology így fogalmazta meg: Intézményalapú, formális oktatásként határozza meg,

ahol a tanulók elszeparáltan tanulnak, és telekommunikációs eszközöket használnak, annak érdekében, hogy összekössék a diákokat a tanárral, valamint a tananyaggal. (Kajdi 2020)

Malatyinszki (2020) a távoktatás kapcsán azt emeli ki, hogy a tanár, diák nem egy térben helyezkednek el, illetve a tanuló ideje nagy részében önállóan és egyedül tanul, a tanári konzultáció jelentősége csökken. Szerinte a távoktatásban több diák egy időben való egyéni tanulását koordináló módszerről van szó.

Kovács (2006) szerint a távoktatás és az e- learning eltérő fogalmak, azonban azt feltételezi, hogy a technológia fejlődése miatt a jövőben ez a kettő nem fog elválni egymástól, hiszen a távolléti oktatás keretein belül is az elektronikai eszközök használata lesz a meghatározó. Ezért ma a távoktatás, e-learning, digitális munkarend, hálózatalapú tanulás, virtuális iskola, online tanulás fogalmai már szinte egymás szinonimái. (Kajdi 2020)

A távoktatásnak több elmélete és modellje létezik, attól függően, hogy melyik szakember mit tart fontosnak, kiemelendőnek. Charles Wedemeyer például a modelljében a diákok motiválását és a tanulásukban való aktív részvételt emeli ki. Otto Peters pedig az interneten való anyagszerzést és tájékozódást említi meg, illetve egy másik modelljében a virtuális tantermet jelenítené meg egy videó hívás keretében, ami nem hagy nagy szabadságot a gyermeknek, sokkal inkább a hagyományos oktatásnak felel meg, és nem annyira a távoktatás szemléletét követi. (Kovács 2006; Kajdi 2020)

Az oktatás és egyéb technológiai eszközök fejlődése valóban régóta megfigyelhető, ami a digitális világ térhódításával is jár. A technológiai eszközök fejlődése magával hozta a tömegkommunikációs eszközök fejlődését. A kép - és hangrögzítés, valamint az írásos anyagok digitális tárolása, rendezése és annak elérhetősége (internet) hozzájárult a távolléti oktatás megjelenéséhez. A technológiai fejlődés azonban nem eredményezte az oktatás korszerűsödését és a módszertanok megváltozását. Az, hogy bevisszük az osztálytermekbe az okos táblákat és ugyan úgy írunk rá, mint egy hagyományos táblára még nem jelent előrelépést ezen a területen. (Jakab 2020)

A távoktatás a járvány előtti időkben főleg a felnőttképzéseket célozta, (levelezős és esti tagozatokon), ahol a diákoktól elvárható volt a nagyobb önállóság. Ebben az oktatási formában résztvevők időbeosztása nem felelt meg a nappali rendszerű oktatásban résztvevők időbeosztásával, ezt a különbséget a digitális oktatással tudták áthidalni. Ezért ebben a célcsoportban nagyobb jelentősége volt a távolléti oktatásnak, a nappali oktatásban a járvány helyzet miatt került előtérbe a járvány fékezése érdekében. (Kovács 2006; Kajdi 2020)

A digitális átállás azt jelenti, hogy az oktatás teljes egészében a digitális eszközökön keresztül folytatódjon. Tehát a korábbi írásos útmutató, amely alapján a diákok feldolgozták a tananyagot önállóan, most az útmutatók és konzultációk is az online térbe kerültek föl. (Jakab 2020)

A távoktatás keretein belül ugyan van lehetőség a személyes találkozásra, konzultációra, azonban a jelen állapotban a vírus helyzet miatt erre nincs mód. A tanár- diák illetve diák- diák és pedagógus- pedagógus a személyes találkozója az online térbe helyeződik át, minden megbeszélés akár chat,- vagy videó hívás formájában bonyolódik. (Kovács 2006; Malatyinszkim 2020) A járvány helyzet alatt a modelleket nem tisztán használták a pedagógusok, hanem kevert formában. (Kajdi 2020)

3.4. Kutatási előzmények: Távoktatás eredményessége

A távoktatás eredményessége nagyban függ a pedagógus felkészültségétől, annak kreatív ötleteitől és kompetenciáitól. Nagyon fontos emellett a megfelelő digitális, technológiai háttér, mert anélkül nem tud megvalósulni a távoktatás hatékonyan. Az intézményi háttér és az online kapott támogatás, segítségadás és a pedagógus motiválása is elengedhetetlen. Illetve a tanulónak a személye, akinek át szeretnénk adni az adott tudást. Itt is több szempont játszik szerepet, a tanulónak a személyes lehetőségei és kompetenciája. A környezet adta lehetőségek is befolyásolják a folyamat hatékonyságát, mert az is lehet támogató és nem támogató. Ha ebből a három elemből valami hiányzik, akkor a távoktatásban zavar keletkezik, és nem tud megvalósulni, nem lesz eredményes. (Kajdi 2020; Katona 2020)

A mai technológia, a sok platform, applikáció, amin a tanárok dolgozhatnak, nagyon nagy segítség, de egyben hátrány is. Mindenkinek az a legfontosabb, hogy a számára legegyszerűbben tudjon eligazodni azokon a platformokon, amelyeken ő dolgozik, de ha minden pedagógus más és más felületeken tart órát és tölti fel a feladatokat a diákok számára, akkor a tanulóknak nagyban megnehezítik az eligazodást. Mert ha csak két tanár használ más felületet, akkor a gyermekeknek több platformot kell tudnia használni, ezeken eligazodni, illetve ellenőrizni, hogy hol érkezett új feladat, amit észbe kell tartaniuk. Ez nagyban megnehezíti a tanulók feladatát és sokkal több időt igényel a részükről. (Katona 2020)

A távolléti oktatást sokan kutatták már külföldön és hazánkban is. A személyes és az online oktatást sokan hasonlították már össze, annak érdekében, hogy a hatékonyságukat,

erősségüket és gyengeségeiket megtalálják. Cavanaugh és társai (2004) több kutatást elemeztek ki és azok eredményeiből arra jutottak, hogy a két oktatásforma között nincs szignifikáns eltérés. Az egyik nem jobb a másiknál, hanem más alapokon nyugszik, de a hatékonysága közel azonos.

Barbara Means (2013) és társai az online oktatást, a személyes oktatást és ezek ötvözetét vizsgálta. A kutatásban az online oktatás minimálisabban hatékonyabbnak mutatkozott, de a két munkaforma ötvözete is igen hatékornak bizonyult, a tanulók digitális kompetenciái javultak és az önálló munkavégzésben is fejlődtek. Rivera (2002) és társai ugyan úgy a három munkaforma hatékonyságát vizsgálták, ahol arra a megállapításra jutottak, hogy azok a tanulók, akik online tanultak hiányolták a tanárral való interakciót és a közös munkát. Kevésbé voltak elégedettek a kurzussal és kevésbé voltak motiváltak. (Benbunan-Fich & Hiltz 2003)

Tuan (2015) több olyan kutatást gyűjtött össze, amiben a kutatók ezeknek az ellenkezőjét figyelték meg. Volt olyan személy, aki az online órákon felszabadultabb volt és a tanárral többször tudott interakcióba lépni, mint előben illetve arról is beszámolnak a kutatások, hogy szorosabb volt a kapcsolattartás a csoporton belül.

Végeztek olyan kutatásokat, ahol az online oktatás hatékonyságát vizsgálták egyes tantárgyak keretében. Például Bakonyi Viktória (2020) és társai végeztek egy kutatást az informatika tanárok körében, ahol az online oktatás volt a középpontban. A kérdőívekből az derült ki, hogy a gyerekek aktivitása csökkent az online órák alatt, a tanárok passzívabbnak érezték a gyerekeket, mint a jelenléti oktatás alatt.

Végeztek olyan kutatást, ahol az online testnevelés hatékonyságát vizsgálták. A kutatás eredménye az lett, hogy a testnevelés órák nem voltak hatékonyak az online térben, a gyerekek elvesztették a motivációjukat, nem fejlődtek a motoros képességeik és a tanárok nem tudtak megfelelő online feladatokat kitalálni, amik elég kreatívak és motiválók lettek volna, ezen felül sokkal több időt igényelt a felkészülés.

A tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy a testnevelés esetében a gyakorlati órák hiánya nagymértékben akadályozta a mozgásórák hatékonyságát és a gyerekek mozgás állapotát. (Chan, W. K., Leung, K. I & Tse, A. C. Y 2021)

Egy másik kutatás az olvasás tanításának a hatékonyságát vizsgálta az online térben. Az első és második gyermekek teljesítményét nézték, akiknek valóban az alapokat kellett elsajátítaniuk ilyen formában. A pedagógusok a hagyományos módszereket próbálták átemelni az online térbe, ami nem mutatkozott olyan hatékornak, mint a személyes oktatás során. A gyerekek sokkal lassabban haladtak és nem volt motivációjuk az olvasás megtanulására. A szülőknek sokkal nagyobb részt kellett vállalni a gyerekek tanulásában, mert ez a korosztály még

nem képes az önálló tanulásra, nagyon sok időt kellett ráfordítani a tanulásra mind a szülő, mind a gyermek és a pedagógus szempontjából is. (Józsa & Pasztendorf 2021)

Olyan kutatások is születtek, ahol ugyan azt az anyagot, ugyan az a tanár, ugyan azzal a módszerrel tanította le online és személyes keretek között is, és a tanulók eredményei és véleményei nem mutattak szignifikáns eltérést. (Charlotte 2010)

Azért lehetséges, hogy ennyire más eredményeket mutatnak a kutatások, mert sokszor a vizsgálati csoportokat nem random választották, vagy nem volt megfelelő a kontroll csoport se. A vizsgálatok azt mutatják, hogy nagyon fontos a résztvevők személyisége és a képességei, ezen kívül befolyásolja a személyek neme és akár etnikai hovatartozásuk is a tanulás hatékonyságát illetve motiváltságuk is. Emellett a pedagógus hozzáállása és a módszer, amit alkalmaz, mert a hatékonyság ezeken múlik akár online vagy személyes oktatásról legyen szó. (Tuan 2015)

3.5. Távoktatás és a súlyosan-halmozottan fogyatékos tanulók

A távoktatás hatékonyságáról elmondható tehát, hogy szükséges hozzá a megfelelő környezeti háttér, a digitális kompetenciák jelenléte, önirányítás és a motiváció. A tanulás feltételei a külső tér összességét fogja jelenteni. (Kas 2016; Malatyinszki 2020.) A SHF személyek esetében ezek az elemek sérültek és akadályozottak lehetnek, ami önmagában megnehezíti a tanulás hatékonyságát. A dolgozat elején már tárgyaltuk az SHF tanulók tanulási sajátosságait, amik a cselekvésbe ágyazottság, a tevékenységben jelen lenni és átélni, ami motiválja őket, és ami az érdeklődésüket felkelti az adott tevékenység iránt. Sokkal nehezebben tudnak egy vizuális, auditív anyagot elsajátítani, már pedig a digitális térben főleg erre van lehetőség. A SHF tanulók esetében sokszor jelentkezik látássérülés, hallássérülés, ami a képernyőn keresztüli tanulást akadályozhatja. Emellett a segítségadás is fontos, amit a pedagógus monitoron keresztül nem biztos, hogy hatékonyan tud végezni, a kudarc élmények a gyermek tanulási motivációját fogják gyengíteni, ami az ő esetükben az átlagnál már alacsonyabb. (2; Márkus 2009b). Ami még nagyban befolyásolja az ő fejlődésüket az a családi háttér, hogy van-e, aki segítse a gyermeket, mert a társult mozgáskorlátozottság és értelmi akadályozottság nem teszi lehetővé az egyéni tanulást, vagy az online órára való becsatlakozást. Malatyinszki (2020) kutatásában az ép gyermekkel rendelkező szülők napi 2 óra és 33 percet töltöttek a gyermekük tanulásával, ami szerintük ideális esetben 3 óra 47 perc lett volna. Egy SHF gyermek esetében csak a gondozási feladatok ellátása napi 5 órát vesz igénybe, ha ehhez még a tanulásra ráfordított időt is hozzáadjuk, akkor a szülőknek napi 8 óra körüli ráfordítást igényel a

gyermeke, és emellett a háztartást és a saját munkáját is el kell látnia. (Márkus 2009b) Az online oktatás megnehezíti a szociális interakciókat, a baráti találkozásokat, és beszélgetéseket, amit a hálózaton keresztül valamilyen mértékben a gyermekek tudtak pótolni, írásos, hang vagy akár videó hívás formájában, de a személyes jelenlétet ez se pótolja, akár az érintést, a metakommunikációt és maga az „együtt töltött idő” minősége sem az igazi. (Malatyinszki 2020.) Az SHF tanulók esetében, ahol a kommunikáció nehezített, a szociális interakciók is nagymértékben sérülnek, mert a hálózaton keresztül nem tudnak olyan formában se találkozni, mint az ép tanulók. Az írásos forma és a beszéd általi kommunikáció, élmény megosztás a legtöbb személynél nem lehetséges, sokkal inkább az érintés, testi kontaktus vagy a hangadással tudják magukat kifejezni, amit ezek a platformok egyáltalán nem vagy alig tesznek lehetővé. (Márkus 2009b) A gyakorlatban sok olyan példát hallottam, ami a szociális kapcsolatok hiányának következtében történt: akár az online órán meghallotta az egyik gyermek a társát és elkezdett sírni, vagy ahányszor megszólalt a csengő a gyermek örömjongásban tört ki, mert azt hitte a pedagógus jött hozzá, és még számtalan ilyen történet volt, ami a szociális kapcsolatok pótolhatatlanságát mutatja a számunkra.

Számtalan tényező van ezeken kívül, ami a digitális oktatást befolyásolja, és ami az SHF tanulók körében megnehezíti a hatékonyságát, ezek csak a legáltalánosabb és legkézenfekvőbbek, de ennél több dolog van, ami a digitális oktatást befolyásolja és az egyéni nehézségeket, amit a kérdőíveken keresztül szerettem volna felmérni.

4. Kérdőíves felmérés a fejlesztő nevelés-oktatásban résztvevő pedagógusok és szülők körében

4.1. Módszertan bemutatása (célja, módszere, eszköze)

4.1.1. Mi a kutatásom célja, mit szeretnék elérni vele?

A kutatásom célja az, hogy a Dió Általános Iskolában összegyűjtsem a tapasztalatokat az online oktatással kapcsolatban mind a fejlesztő nevelés-oktatás területén, mind a pedagógusok és a szülők körében.

4.1.2. A kutatási módszer részletes bemutatása

Kutatási módszeremben kvalitatív (minőségi), valamint kvantitatív (mennyiségi) kutatómunka végzését is fontosnak tartottam, így ezek kombinációjával készítettem el munkámat. Az online oktatás, mivel nem könnyen kutatható, ezért szükségesnek bizonyult a szubjektív, egyéni vélemények meghallgatása.

A kvalitatív kutatási módszer során, a miértekre kerestem a választ. Nem egyszerűen adatokra, matematikailag is mérhető statisztikákra voltam kíváncsi, de őszinte érdeklődéssel minél több ember szubjektív véleménye is érdekelt. E hozzászólások formálták a bennem kialakult korábbi képet, többet kaptam én is általuk, mintha csak a könyvtárban fellelhető szakirodalomból indultam volna ki, vagy a kérdőíves felmérés számszerűsíthető eredményeiből.

Ez a dolgozat is a személyes beszélgetések és azok átgondolása útján jött létre. Nagyon sokat segített a konzulensem és a Dió Általános Iskola fejlesztő nevelés-oktatást irányító vezetője. Nélkülük e munka nem ebbe az irányba haladt volna. Emellett a sok személyes tapasztalat is befolyásolta a témát, az egyetemi gyakorlataink, ahol a távoktatásra láttam pozitív példát, és kevésbé megszervezettet, melyen az oktatás kevésbé tudott megvalósulni. Ami még nagy benyomással volt rám az a munkahelyi beszélgetések voltak, ahol a szülők és a pedagógusok álláspontját is meg tudtam hallgatni, milyen helyzetekbe kerültek és hogyan próbálták átvészelni az adott időszakot.

A kérdőívek 2021.június 27- én lettek elérhetőek. A fejlesztő nevelés-oktatást koordináló szakember segített eljuttatni a szülők és pedagógusok felé a kérdőívemet, amiért nagyon hálás vagyok neki!

A kérdőív egész nyáron elérhető volt, sőt egészen addig, ameddig az adatokat nem kezdtem el feldolgozni. Ez sajnos nem növelte a kitöltők számát, mert akik kitöltötték azok már a kérdőív kiküldésének hetében visszaküldték a válaszaikat. Utólag azt gondolom, hogy nem volt a legjobb a kiküldés időzítése, mert a pedagógusoknak ott volt az év végi sok adminisztráció és befejezendő feladat, ami év közben elmaradt. A szülők is örültek, hogy szusszanhatnak egy kicsit és nem az iskolai e-mailt kell nézni, az azzal kapcsolatos feladatokat elvégezni. A kevés szabadidejüket nehezen adják a dolgozati kutatómunkák kitöltésére, pláne, ha nincsen motivációjuk rá egy esetleges személyes kapcsolat végett. Mivel én személyesen nem ismertem az összes Dió Általános Iskola szüleit és pedagógusait, az intézményt kértem erre meg, hogy továbbítsák számukra. Ezeket a tényezőket leszámítva úgy gondolom, hogy ha később küldöm el, már nem biztos, hogy a valós vélemények és érzések kerülnek megválaszolásra, mert

az idő nagyon sok mindent megváltoztat és akár eltorzítja az akkori érzéseinket, gondolatainkat, így az online oktatás friss emléke miatt úgy éreztem, hogy a legjobb mégis az, ha a nyár elején küldöm ki a kutatáshoz szükséges kérdőíveket.

Kutatásommal elsősorban a magyarországi oktatás egy szegmensét, a Dió Általános Iskolával kapcsolatban álló szülőket és pedagógusokat szeretném jobban megismerni, megérteni, és ha módom van rá, segíteni.

Az eszköz:

Mivel ezzel a témával más is foglalkozott már, a konzulensem javaslata, hogy az azokhoz készült kérdés sort próbáljam felhasználni, egy esetleges összehasonlítás reményében. Így a kérdéseim nagy része, Hompot Fruzsina hallgató társam tollából származnak, aki Trembulyák Márta, a Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola doktorandusza kérdései nyomán készítette őket. Ezek a kérdések a szakemberek számára szóltak, így ennek a mintája alapján készítettem el a szülőknek szóló kérdés sort is.

Google Forms segítségével végül két kérdőívet készítettem, egyet a pedagógusok számára lásd 1. számú melléklet , amely 20 kérdést tartalmazott és az egyet a szülők számára lásd 2. számú melléklet 18 kérdéssel. A kérdések kitöltését nem tettem kötelezővé, mert úgy gondoltam, hogy ez mindenkinek a személyes joga, hogy mire szeretne válaszolni, illetve anonim volt a kérdőív.

Azért választottam, az online kérdőív lehetőségét, mivel a kérdőív kitöltőinek is egyszerűbb és rugalmasabb, a saját idejükhöz mérten van lehetőségük megválaszolni a kb. 5-10 percet igénylő kérdéssort. A beérkező válaszokat pedig a Google rendszere automatikusan rögzítette és a Gmail fiókom Drive-ján tárolta. A feldolgozást segítette, hogy az online rendszer a beérkező adatok egy részét magától is rendezte, ezek ellenőrzését természetesen magam is elvégeztem és értelmeztem.

4.1.3. Minta Bemutatása

A kérdőív kitöltői mind egy intézményben dolgozó pedagógusok és az ott tanuló diákok szülei voltak.

A Dió Általános Iskola fejlesztő nevelés-oktatásban összesen 83 tanuló vesz részt és ebből az intézményben létrehozott csoportban összesen 24 tanuló tanul (velük nagyjából 6 pedagógus és 3-4 asszisztens foglalkozik).

Az intézményben 36 pedagógus dolgozik a fejlesztő nevelés-oktatásban, akik közül 10 fő töltötte ki a kérdőívet. (5) A szülői kérdőívet 17 fő, (ami 75%-os kitöltöttségi arányt jelentene, amennyiben az intézményben létrehozott csoportban tanuló 24 diáknak a szülei töltötték ki a kérdőívet).

Sok kérdésben hasonlóan gondolkodnak a megkérdezettek, ez köszönhető az intézményben dolgozók és gyermekeiket odajárató szülők hasonló élményeinek. Valószínűsíthető, hogy a kérdőívet ki nem töltők nagy része egyet értene a kitöltésben résztvevőkkel.

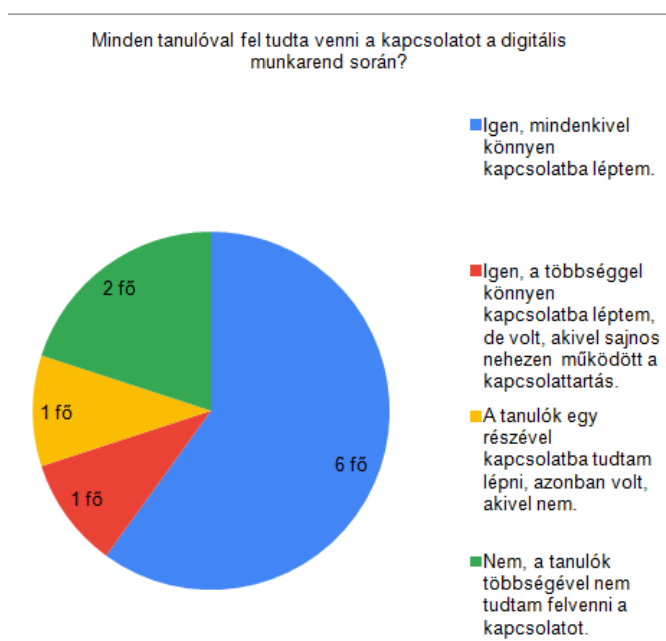
A pedagógus kérdőívbe beletettem olyan kérdést, ami arra irányul, hogy mióta dolgozik fejlesztő nevelés - oktatásban, mert úgy éreztem, ez a digitális kompetenciák szempontjából fontos lehet, illetve a tapasztalatok szempontjából is releváns kérdésnek tűnt. A pedagógusok munkatapasztalata a fejlesztő nevelés- oktatásban 2-36 év között volt. A kérdőív kitöltése után mégis az volt a benyomásom, hogy a válaszadók munkatapasztalata, illetve életkora nem volt hatással a kompetencia érzésre, azaz önmagában nem könnyítette meg a helyzetüket a digitális oktatásra átálláskor, hogy ki mekkora munkatapasztalattal rendelkezett és az életkor sem befolyásolta, hogy mennyire tudtak a technikai berendezéssel bánni. A kérdőívek kapcsán az derült ki, hogy a kutatásom helyszínéül választott intézményben nem okozott nagy gondot a digitális eszközök alkalmazása, ezzel szemben más pedagógusoktól úgy értesültem, hogy mivel kevésbé járatosak a technikai eszközök használatában, ezért ezen eszközök kezelése nagyban nehezítette a kialakult helyzethez való alkalmazkodást a napi nevelő-fejlesztő munkájuk során, teendőik elvégzésében. Fontosnak éreztem megkérdezni a fejlesztő nevelés-oktatásban való munkakörét az adott pedagógusnak, mert ebben az intézményben három lehetőség van az ellátásra: csoportos intézményi keretek közötti, intézményen belül egyéni és otthonigondozásban résztvevő diákok ellátása.

A pedagógusok a kitöltés alapján fele-fele arányban dolgoznak egyéni és csoportos formában az érintett személyekkel. Utólag azt gondolom, hogy a szülői kérdőívbe is jó lett volna feltenni azt a kérdést, hogy „Gyermeke milyen ellátásban vesz részt az intézményben?“, de ez csak később, a kérdőív eredményeinek kiértékelésekor tudatosult bennem. Hiszen volt több olyan válaszadó, aki egy másik kérdésre adott válaszában ezt feltüntette, de nem mindenki.

4.1.4. Kutatási eredmények bemutatása

A szülők és a pedagógusoknak készített kérdőívben is szerepelt az a kérdés: ”Rendelkeztek/A tanulók és családjaik rendelkeztek minden digitális munkaforma során szükséges eszközzel?

(internet, laptop, számítógép, okostelefon)” Ezt a kérdést feltettem mind a szülők, mind a pedagógusoknak, mert ez a közös munkának az alapját képezte a digitális oktatás során. Egyöntetűen igen választ kaptam mindegyik kérdőívben. Ez azt mutatja, hogy a szükséges eszközök már a mindennapjainkban, olyan mértékben jelen vannak, hogy ez nem lehetett akadálya a digitális oktatásnak. Régen nagyon nehezen lehetett hozzájutni ezekhez az eszközökhöz, ma már majdnem minden családban megjelenik egy vagy több IKT eszköz. Ez alapján kimondhatjuk, hogy a családok eszköz felszereltsége nem volt a nevelési és fejlesztési folyamat akadálya.

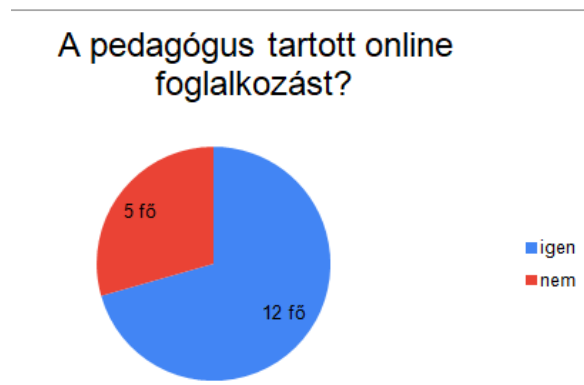
1. ábra: „Minden tanulóval fel tudta venni a kapcsolatot a digitális munkarend során?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a pedagógusi kérdőívben

A pedagógusok felmérésében az 1. ábrán „Minden tanulóval fel tudta venni a kapcsolatot a digitális munkarend során?” kérdésre adott válaszokat láthatjuk. 6 fő azt válaszolta, hogy könnyen felvette a kapcsolatot a családokkal, aminek feltétele meg volt a megfelelő technikai háttér és annak használati ismerete. Illetve, hogy a fejlesztésben résztvevő gyermek családja is fontosnak tartotta a pedagógussal való kapcsolatfelvételt. 1-1 fő azt jelezte vissza, hogy volt, akivel könnyű volt és olyan is, akivel nehezebb az online kapcsolattartás, illetve 2 fő azt válaszolta, hogy a tanulók többségével nem tudta felvenni a kapcsolatot. Ami az előző kérdés alapján nem a technikai okok miatt volt, hanem egyéb tényezők befolyásolhatták. A szülön itt nagyon sok minden múlik, ebben az új helyzetben nehéz lehetett megállni a helyüket a munka világában, az otthoni tennivalókban és persze a „pedagógus” szerepben.

Nagyon sok plusz terhet jelentett számukra a digitális oktatás, a fejlesztés ilyen jellegű koordinálása. Azok a családok, akikkel nem volt könnyű felvenni a kapcsolatot, lehet, hogy idő vagy energia hiányában nem tudtak kommunikálni a pedagógussal, de az is előfordulhat, hogy nem érdekelte őket a pedagógussal való kommunikálás, mert nem érezték annak szükségét. Felmerülhet az is, hogy a pedagógusok milyen mértékben keresték a szülőket, milyen intenzitással dolgoztak a kapcsolatfelvételen: akár csoportos üzentetekkel, vagy személyesen keresték meg őket, egyszer vagy többször is. Ez is befolyásolhatta a szülők aktivitását és magát a kapcsolattartást.

2. ábra: „Tartott-e élő/online foglalkozást a tanulóknak?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a pedagógusi kérdőívben

3. ábra: „A pedagógus tartott online foglalkozást?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a szülői kérdőívben

A 2. ábrán a pedagógusokhoz intézett kérdés látható: „Tartott-e élő/online foglalkozást a tanulóknak?„. A pedagógusok közül 5 fő tartott a válaszok alapján online foglalkozást és 5 fő nem, amit befolyásolhat, hogy mennyi gyereket kellett ellátnia egyéni vagy csoportos

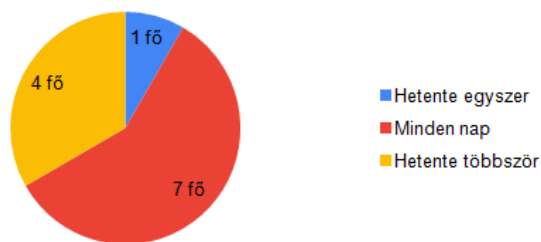
formában, illetve az, hogy a szülővel milyen mértékben tudta összehangolni az idejét, mert az online órához a szülő, vagy egyéb segítő jelenléte is elengedhetetlen a SHF tanulóknál.

A 3. ábrán a szülők számára készült kérdést látjuk: „A pedagógus tartott online foglalkozást?” A szülők közül 12 fő azt válaszolta, hogy igen, ami azt mutatja, hogy mind a szülők, mind a pedagógusok lelkesek voltak és számukra is fontos volt az online óra, rászánták az időt. Az is megjelenik ennek a kérdésnek a kiértékelése során, hogy az SHF gyermekek esetében nagyon fontos a közvetlen kapcsolat, az egyéni megsegítés, mivel nagyon nehéz sablon feladatokat írni és megoldani. Ha nincs más lehetőség, akkor írásban is meg lehet próbálni otthoni fejlesztést tartani, a kérdőív alapján az derül ki, hogy volt, aki ezt választotta akár időhiány miatt, vagy mert számára ez volt az egyszerűbb megoldás. Előfordult, hogy a szülőnek egyszerűbb volt a saját idejét beosztani, ha írásban kapott instrukciókat és azok végrehajtásával fejlesztette gyermekét, amennyiben az óra pont a gyermek alvás idejére esett, ilyenkor is nagy segítség volt az önálló feladatmegoldás lehetősége.

4. ábra: „Amennyiben igen, milyen gyakran találkoztak online?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a pedagógusi kérdőívben

Amennyiben igen, milyen gyakran találkoztak online?

5. ábra: „Amennyiben igen, milyen gyakran találkoztak online?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a szülői kérdőívben

A válaszokból mindenféleképpen az derül ki, hogy ahol volt online óra, ott mind a pedagógus, mind a szülő fontosnak tartotta az online találkozást és valóban rászánták az időt. A 4. ábra mutatja az „Amennyiben igen, milyen gyakran találkoztak online?” kérdésre adott válaszokat. Az online órát tartó pedagógusok (5 fő) közül 3 fő hetente többször és 2 fő heti egy alkalommal találkozott az online térben a gyerekekkel. Az nem derül ki, hogy egy pedagógus hány gyermeknek tartott foglalkozást hetente, illetve van-e gyermeke, akivel otthon ugyan úgy tanulni kell. Ebből az derül ki hogy heti egy megbeszélés, tapasztalatcsere belefért mind a két félnek, ami szerintem nagyon jó, mert ez új lendületet és kitartást adhatott a szülőknek ebben az időben. A pedagógusok is érzékelték ennek fontosságát, ezért megszervezték ezeket a találkozásokat, mivel igény volt rá a szülők részéről is.

Az 5. ábra a szülők válaszait mutatja erre a kérdésre: „Amennyiben igen, milyen gyakran találkoztak online?” A szülői kérdőívben 7 fő válaszolta azt, hogy naponta online órát tartottak a pedagógusok, ami úgy gondolom nagyon jó és pozitív eredmény. Itt persze felmerül a kérdés, hogy ezek a gyermekek alaptól milyen ellátást kaptak, mert egy otthon ellátásban lévő gyermekhez is maximum heti 2-3 alkalommal megy ki a gyógypedagógus fejleszteni, a minden napi kontakt pedig inkább az intézményi keretek közötti csoportos foglalkozásokra jellemző. Felmerült bennem az a kérdés, hogy ezek az órák valóban órák voltak-e, ahol konkrét fejlesztés zajlott vagy konzultáció, beszélgetés a szülő és pedagógus között. Szerintem mind a kettőre nagy szükség van. A napi online találkozások esetében valóban beleférhet az, hogy a fejlesztés és a szülővel való kapcsolat is megtörtént. A heti egy találkozás során valószínű, hogy inkább a hét átbeszélése, a tapasztalatok és jó tanácsok eszmecseréje férhet bele.

Illetve a napi találkozásnál a szülő és a pedagógus is egyaránt fontosnak tartotta ezt, és hasznosnak, mert különben nem szántak volna rá minden nap időt.

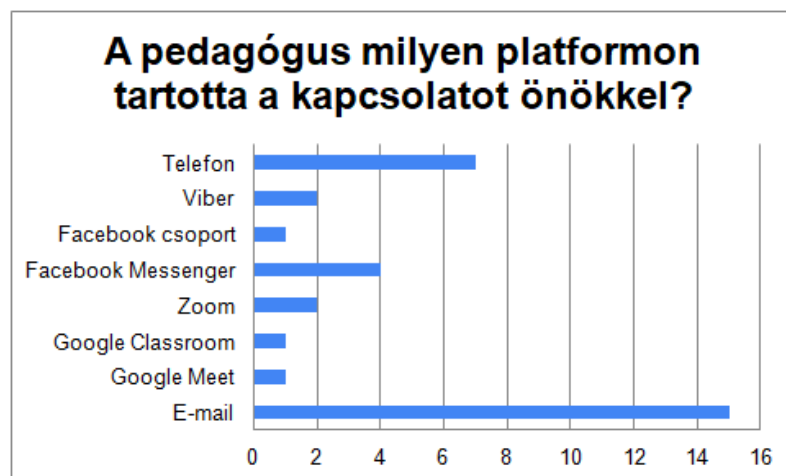
6. ábra: „A csoportos foglalkozásokat hogyan oldotta meg a digitális munkarendben?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a pedagógusi kérdőívben

A 6. ábra „A csoportos foglalkozásokat hogyan oldotta meg a digitális munkarendben?” kérdésre adott válaszokat mutatja. A 10 pedagógusból ketten tartottak csoportos foglalkozást, a többiek nem. Ennek az lehetett az oka, hogy a válaszadók fele egyébként is egyéni fejlesztéseket tart(ott), tehát csoportos foglalkozása nem volt. A válaszok alapján 6 pedagógus volt, aki az online térben nem tartott csoportos foglalkozást. Ennek az lehetett az oka, hogy a csoportban segítő szülőknek nem tudtak időpontot kitalálni, ami mindenkinek megfelelt, de az is lehet, hogy a pedagógus jobbnak látta vagy könnyebbnek érezte az egyéni óra tartását, ahol csak az adott gyermekre kellett figyelnie, így az adott szülőnek is jobban tudott segíteni. Gondoljunk bele, egy kis képernyőn át nagyon keveset látunk, főleg, ha azt a kis képernyőt is 2-3 képre osztjuk, hogy mindegyik gyermek látható legyen. Ha egy átmozgatásra gondolunk, ahol a legkisebb mozdulat vagy arckifejezést is látnunk kell, egy olyan kis képből nem biztos, hogy észrevesszük a hibás mozdulatot, fájdalmat a gyermek arcán, de egy kommunikációfejlesztő órán is nehéz ilyen kis képen át a jó szájartást és hangadást figyelni. Ebből én arra következtetek, hogy a csoportos órák helyett az egyéni foglalkozása tananyag, illetve időbeosztás szempontjából jobban preferálták a pedagógusok, de igyekeztek a csoportos foglalkozásokat is tartani, mert a gyerekeknek ezzel lehetőséget adtak az egymással való találkozásra.

Így egy kicsit láthatták, hallhatták a társaikat, ami egy nagyon jó dolog és a csoportos foglalkozásnak szerintem a leghasznosabb része.

7. ábra: „A tanulókkal való kapcsolattartásra milyen lehetőségeket alkalmazott?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a pedagógusi kérdőívben

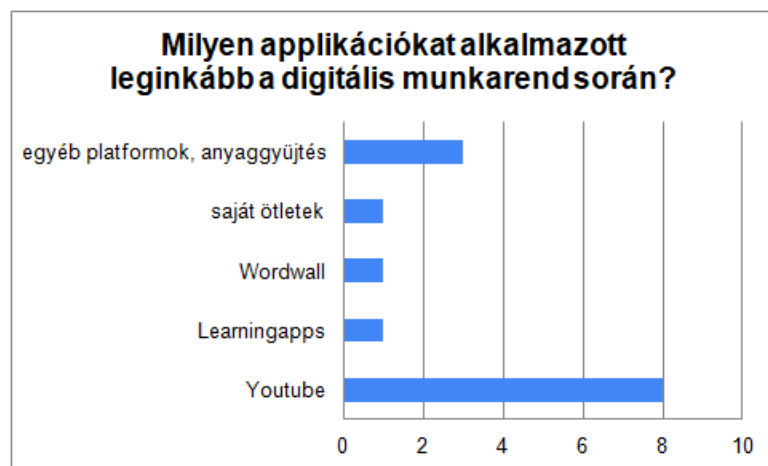

8. ábra: A pedagógus a tanulókkal való kapcsolattartásra milyen lehetőségeket alkalmazott?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a szülői kérdőívben

Ennél a kérdésnél több választ is meg lehetett jelölni illetve egyéb megoldást is hozzá lehetett írni, amit még ezeken felül használtak az online oktatás kapcsán. A 7. ábra a pedagógusok válaszainak gyakoriságát mutatja „A tanulókkal való kapcsolattartásra milyen lehetőségeket alkalmazott?” A 8. ábra pedig a szülőit: „A pedagógus a tanulókkal való kapcsolattartásra milyen lehetőségeket alkalmazott?”

Az e-mail használata mind a szülő (8. ábra), mind a pedagógus (7. ábra) oldalról a legmagasabb gyakorisággal fordult elő. Ez azért lehetett, mert a járvány előtt is ezen a platformon volt a legegyszerűbb kommunikálniuk és ha valami közös üzenet érkezett, akkor azt általában az iskolák egységesen e-mailre küldték ki már korábban is. Az e-mailt mindenki ismerte, illetve mindenkinek meg volt a használatához a kellő tudása és a levelező fiókja is. Ami még az e-mail levélváltás mellett szól az az egyszerűsége és jól kezelhetősége, illetve itt könnyű csatolt fájlokat is elküldeni, legyen az kép, videó, pdf fájl, stb. és mindez jó minőségben küldhető át. Mindkét csoportnál nagy számban jelent meg a Facebook Messenger, mint kommunikációs eszköz. A pedagógusok (7. ábra) körében ez volt a második legmagasabb százalékban használt kommunikációs platform. A szülők (8. ábra) körében alacsonyabb volt ez a szám, kevesebb, mint a kitöltők fele használta ezt a platformot. Itt megint sok befolyásoló tényező játszhat szerepet, mivel az is előfordulhat, hogy a járvány előtt is volt már ezen a felületen kapcsolattartás és így itt tovább folytatható a kommunikáció, de ha a digitális oktatás kapcsán akarták bevezetni, akkor több nehézségbe is ütközhetnek. Ilyen nehézség lehet a fiókok privát jellege, ami miatt nem akarták használni, esetleg a felület nehezebb használata miatt vagy egyszerűen nem találták meg az adott személyt, akinek írni szerettek volna. Az is lehetett egy ok, hogy a korábban elterjedt e-mail is ugyanazt a funkciót tudta betölteni számukra. Mivel a Messenger is a hétköznapi életben gyakran használt alkalmazás, azt gondolom, hogy azért lehetett ilyen magas arányban kihasználva az online oktatás során. A szülőknél (8. ábra) egyéni válaszként nagy számban jelent meg a telefonon való kapcsolattartás, kicsit kevesebb, mint a kitöltők fele jelölte be, mint általuk igénybevett kapcsolattartó lehetőséget. Pedagógus (7. ábra) körben ez közel ugyanakkora arányban jelent meg. Talán ez a könnyebb kommunikáció érdekében jelent meg ilyen mértékben, mert ha nincs idő és kedv videó hívást indítani, akkor telefonon sokkal gyorsabb és hatékonyabb információváltásra van lehetőség, akár internet kapcsolat nélkül is. E-mailben vagy más írásos formában nem biztos, hogy minden érthetően, jól követhetően megy át a befogadó fél számára, nem is mindig egyszerű az írott információkra reflektálni, tanácsot adni és persze jóval lassabb is. Így utólag azt gondolom, hogy ezt be is kellett volna tenni, mint választási lehetőség a többi platform közé, mert valóban sokan ezt használták érthető módon. A pedagógusoknál (7. ábra) a Google Meet, Google Classroom használata jelent meg még nagyobb számban. Ez azért lehetett, mert az intézményekben is előszeretettel használják ezeket az alkalmazásokat egyszerű és ingyenes hozzáférésük miatt. Ezek, a már meglévő e-mail fiókhoz vannak kapcsolva, ami megkönnyíti ezek használatát akár csoportos formában is. Érdekes, hogy ezzel szemben a szülők (8. ábra) körében ugyan-ezeknek az alkalmazásoknak a használata alig jelent meg, előfordulhat, hogy a szülők egy

része, nem volt tisztában az alkalmazások nevével, lehet, hogy a telefon használatba ezt is beleértette. Illetve az is lehet, hogy akik pedagógusként használták a gyermekekkel való kapcsolattartásra ezeket az online alkalmazásokat, ott a szülő nem töltötte ki a kérdőívet. Előfordulhat, hogy a Google Classroom esetében a szülő nem végeztette el a feladatot vagy elfelejtette megnézni az adott felrakott feladatokat vagy a pedagógus más platformon is át küldte azokat.

9. ábra: „Milyen applikációkat alkalmazott leginkább a digitális munkarend során?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a pedagógusi kérdőívben

Ennél a kérdésnél több választ is meg lehetett jelölni és lehetőség volt saját választ is írni. A válaszadók egy része szerintem máshogy értelmezte a kérdést, mint én. A 9. ábra a „Milyen applikációkat alkalmazott leginkább a digitális munkarend során?” kérdésre adott válaszok gyakoriságát mutatja. Volt, aki a válaszában azt írta le, hogy honnan szerzett ötletet a foglalkozásaihoz és volt olyan válaszadó, aki azt, hogy milyen applikációkat használt az óra megtartása során (én is az utóbbira gondoltam a kérdés feltevésekor.) A válaszadók többsége a Youtube-ot említi meg. Számomra kérdés, hogy csak ötletet szereztek erről a felületről vagy valóban a konkrét videókat küldték tovább a családoknak. Sajnos a válaszokból nem derül ki. Továbbá megjelentek az említett alkalmazások között a Learningapps és Wordwall jellegű applikációk, bár nem sokan ismerték ezeket. Volt, ahol szöveges válaszként megemlítik, hogy csak adat és ötletgyűjtésre használták ezeket a platformokat, de az nem derül ki, hogy ilyen típusú feladatokat végül készítették-e az ötletszerzés után, amit meg kellett oldani a gyermeknek. Ez egy elég jó arány szerintem, mert sok pedagógus és szülő nehezen igazodik ki ezeken a feladat szerkesztő applikációkon, holott sokan már az egyetemen is találkoznak ezek használatával és korábban is ismerkedtek vele. Ha ezeket az online alkalmazásokat a pedagógusok

tudják használni, akkor ez hatalmas segítség az online oktatásban és akár a jelenléti oktatásban hasznukra válhat, mert sokkal színesebbé tudja tenni a tananyag elsajátítását. Az egyéni ötletek és saját megoldások is megjelentek, ami egy jó pedagógus esetében elengedhetetlen fontosságú és nagyon becsülendő. Az SHF tanulók esetében egyénre szabott feladatok kellenek, egyéni megoldások és ötletek nélkül nem is lehet igazán jó fejlesztő feladatot kitalálni szerintem.

10. ábra: „Milyen jellegű feladatokat és anyagokat kaptak a pedagógusoktól?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a szülői kérdőívben

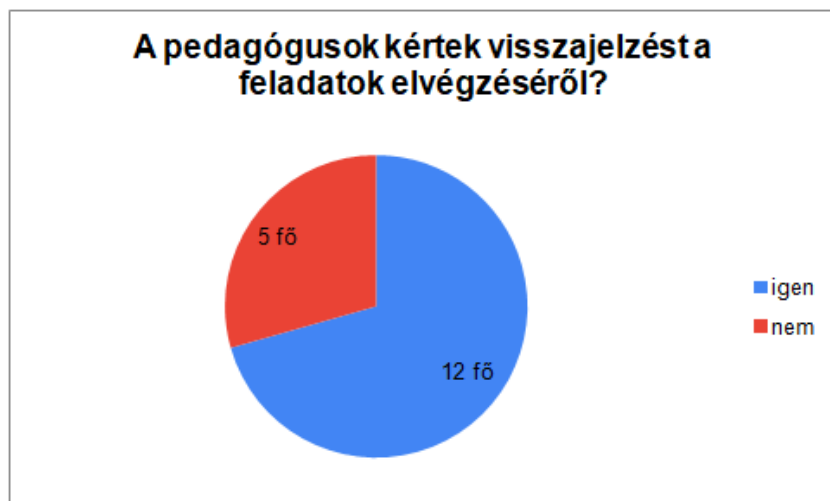
Próbáltam olyan kérdést feltenni a szülőknek, ami a pedagógussal kapcsolatos közös munkára vonatkozik. A kapott feladatok típusaira kérdeztem rá, bár a szülők nem tudták, hogy a pedagógusok milyen platformokon gyűjtöttek adatokat és feladatokat. Érdekes, hogy milyen formában továbbították az elvégzendő feladatot a pedagógusok. Itt is több válasz lehetőséget lehetett kiválasztani. A 10. ábra mutatja be a „Milyen jellegű feladatokat és anyagokat kaptak a pedagógusoktól?” kérdésre adott válaszokat. Majdnem az összes kérdőívet kitöltő szülő az írásban kapott feladatokat jelölte meg, ez azért lehetett, mert a pedagógusoknak egyszerűbb volt leírni mindenkinek a feladatokat és úgy továbbítani a szülők felé. Mivel ezeket az írásban küldött feladatokat a szülők vissza tudták olvasni később is, így, ha valamit nem értettek vagy elbizonytalanodtak, akkor is segítség lehetett a számukra. Ami miatt ez ilyen magas arányban jelent meg az az, hogy a gyerek csoportra lehetett igazítani a feladatokat és így a pedagógusnak a későbbiekben könnyebb volt dokumentálni, hogy mit csináltak pontosan. Több mint a kitöltők felénél jelent meg a kép formájában kapott feladat, de alig néhányuknál a videóban küldött, ami nem zárja ki, hogy volt szöveges leírás is a feladatokhoz.

Itt nagyon fontos megemlíteni, hogy a képek és videók elkészítése, a feladatok illusztrálása nagyon sok időt igényel. Amikor minden hétre készülni kell új feladatokkal, akkor nagyon nehéz ilyen részletes és kidolgozott segédanyagot csinálni. Az egyetemen hasonló feladatot kellett készítenünk a gyakorlat során, a feladat lépéseiről a képek elkészítésére nagyon sok idő ment el, a megfelelő fényviszonyokat megteremteni, a helyet előkészíteni, az alapanyagot beszerezni és a folyamatok lépéseit külön megörökíteni. Nem csodálom, hogy ezek a feladat-típusok kisebb százalékban jelentek meg a válaszadóknál. Az, hogy mégis előfordult ilyen feladattípus, az számomra a pedagógusok elhivatottságát mutatja. Nekem nagyon motiváló volt tapasztalni, hogy erre is rászánták az időt és szemléletes anyagokat készítettek a tanulók számára, ezzel megfelelő feladatokat tudtak készíteni számukra és ők maguk is kipróbálták, korrigálták, ha valami túl nehézre sikerült.

A következő kérdés a pedagógusi és a szülői kérdőívben is megjelent: „Mit gondol megvalósultak a fejlesztés lehetőségei a digitális munkarend során vagy inkább csak "szinten tartás" történt?”

Nagyon jó válaszok születtek, a szülői és a pedagógusi válaszok számomra szépen összehalmozkodik, így a tapasztalatok és vélemények is összhangban voltak. Sokan kiemelték, hogy az SHF tanulóknak nagyon kell a jelenléti oktatás és fejlesztés, mert így online nem tud elég hatékony lenni ez a folyamat. Mindkét kérdőívben a legtöbb válaszadó azt írta, hogy a szinten tartás tudott leginkább megvalósulni. Kisebb arányban, de a pedagógusok körében megjelent válaszként, hogy volt olyan gyermek, aki fejlődött az online oktatás alatt és olyan is, aki rosszabb állapotba került, mint előtte volt, tehát a szinten tartás sem tudott igazán megtörténni. Többen leírták azt is, hogy miért gondolták így és miért tudott egyéni módon alakulni a fejlesztés iránya. A pedagógusok többsége azt fogalmazta meg, hogy a szülői hozzáálláson múlt a gyermek fejlesztése és előrelépése. Volt, aki azt írta, hogy a szülő egyáltalán nem végezte el a feladatokat a gyermekkel és nem is próbálta meg, de voltak olyan válaszok is, aki a szülők lelkesedését és motiváltságát emelte ki és az ebből következő pozitív előrelépést. Amit nagyon jó volt olvasni, a szülői motiváltságot, a gyermek motiváltságát és a pedagógusnak a pozitív megnyilatkozását, azt gondolom, hogy ahol ilyen válasz született ott mind a két fél beletette a maga munkáját és tudta értékelni azt, amit a másik meg tudott tenni, ha csak az ilyen pozitív hangvételi visszajelzést nézem, akkor már hatásos volt az online oktatás is. Azt gondolom, hogy ahogy meg is fogalmazták páran, hogy a szülőnek kellett beletenni a plusz időt és energiát ahhoz, hogy a fejlesztés valóban elérje a célját, mert a pedagógus otthonról hiába küldte a feladatokat, ha a szülőnek nem volt ideje megcsinálni a gyermekkel. A szülői oldalról is hasonló válaszok érkeztek. Szintén megjelent, hogy amennyi időt tudtak rászánni,

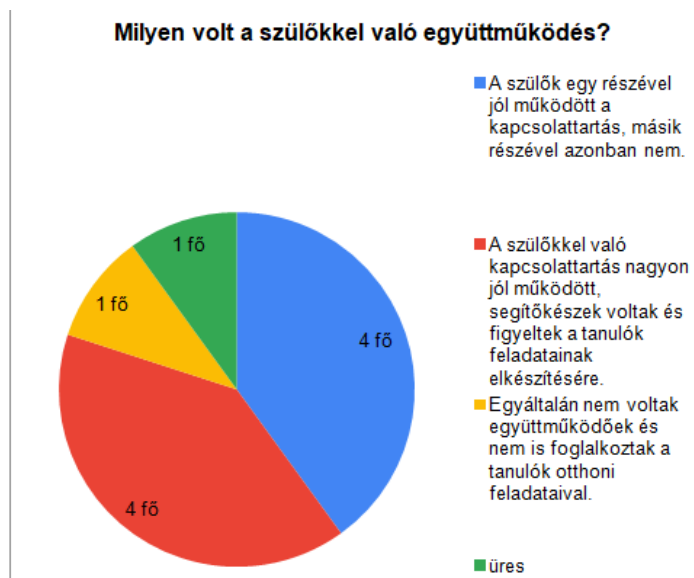
olyan mértékben valósult meg a fejlesztés. Nagyon sok válaszadó azt emelte ki, hogy ők szülőként nem tudtak olyan hatékonyan dolgozni a gyermekükkel, mint egy pedagógus, amire írtak is példákat, hogy nem voltak elég türelmesek, hogy a választ megvárják, a torna kapcsán a fájdalom miatt nem végezték rendesen a feladatot, a gyermek velük máshogy viselkedik. A legtöbb válaszban az is megjelent, hogy mivel ők szülők, ezért nem tudják a szakember feladatát olyan jól és hatékonyan elvégezni akár leírás vagy online foglalkozás kapcsán, és hogy nem hiába nem ők a szakemberek. Jó volt olvasni ezeket a sorokat, hogy elismerik a szakember, pedagógus munkáját és tudását, mert sokszor az ember ezt a gyakorlatban nem érzi, de itt a válaszokban megjelent, hogy tudják és értékelik, amit a pedagógusok a gyermekekért tesznek. A válaszok között jó volt olyat is olvasni, ahol a szülő leírta a saját tapasztalatát: például amikor egy feladatot rendszeresen végeztek, akkor idővel egyre jobban és gördülékenyebben ment, vagy éppen az, ha a feladatokat egyszerre akarta elvégezni, akkor túl sok gyűlt fel és nem érték a végére, jó volt ezeket az észrevételeket is olvasni.

11. ábra: „A pedagógusok kértek visszajelzést a feladatok elvégzéséről?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a szülői kérdőívben

„A pedagógusok kértek visszajelzést a feladatok elvégzéséről?” kérdésre adott válaszok megoszlását jeleníti meg. A szülők közül 5-en válaszoltak erre a kérdésre nemmel, a többiek (12 fő) az igen-t jelölték meg. Számomra ez a kérdés több szempontból is érdekes és további kérdéseket vet fel. Felmerültek bennem kérdések, hogy a nemmel válaszolt szülők esetében vajon a tanár nem volt kíváncsi arra, hogy hogyan haladtak otthon a feladatokkal a családok vagy nem akarta a szülőt plusz feladattal terhelni. Ez számomra egy elfogadható magyarázat

lenne, de azt furcsának találom, ha ettől az 5 főtől semmilyen visszajelzést nem kértek volna a tanárok. Leendő pedagógusként érdekelne, hogy az a feladat, amit összeállítottam mennyire volt sikeres, mennyire volt hatékony és megoldható, hiszen a későbbiekben ezekre fogok tudni építeni és alakítani a feladatokat. Akik igennel válaszoltak, azoknak le kellett írni, hogy milyen formában kértek visszajelzést a pedagógusok. A válaszokban többször is megjelent, hogy a pedagógusok nem kötelezték őket arra, hogy a feladat elvégzéséről részletes beszámolót készítsenek, de nagyon örültek és megköszönték, ha valamilyen formában az elvégzett munkáról kaptak információt a szülőktől. Szerintem ebben a helyzetben ez a legideálisabb, mert amikor a szülő az otthoni tennivalók mellett még a tanári szerepet is próbálja ellátni, nem biztos, hogy még ezt a „plusz” feladatot is van ereje elvégezni- azaz a feladatok milyenségéről visszajelzést adni-, ami nekünk, pedagógusoknak nagyon hasznos lenne, ugyanakkor a szülői erőforrások is végesek, amit meg kell értenünk. A válaszadók közül 5 fő volt, aki az írásos formában való visszajelzést írta, ami a legegyszerűbb és leginformatívabb (ha sikerül jól érthetően leírni). 4-en voltak, akik a kép és videó formájában adtak visszajelzést, ami a modern technológia világában egy elég kézenfekvő megoldás. Ezen kívül egyéb információt is tartalmazhat a pedagógusok számára, például, hogy a gyermek mennyire élvezte a feladatot, mennyire volt bevonható, a szülő hogyan tudta segíteni. Akár a megfelelő pozicionálást is láthatjuk a képen, videón, amit így tudunk akár korrigálni és javítani, illetve talán nem plusz idő a szülőnek sem, mert közvetlen veszi fel az eseményeket és nem külön kell leülnie a feladat elvégzése után. Az egyik válaszadó írta, hogy szóban beszéltek meg az elvégzett feladatokat, ami heti rendszerességgel beiktatható volt az online konzultációba, ami szerintem nagyon jó megoldás.

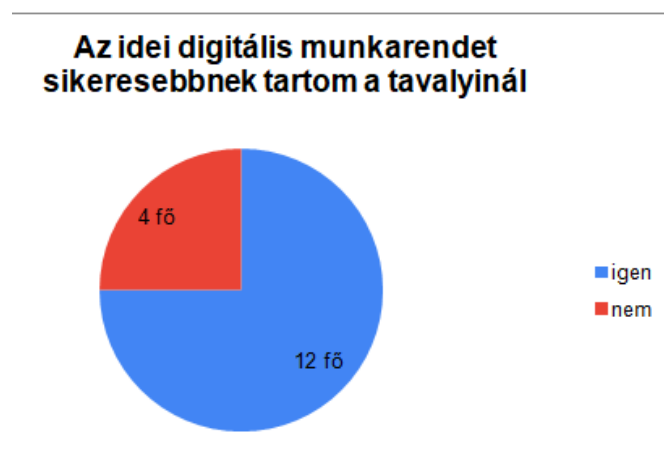
12. ábra: „Milyen volt a szülőkkal való együttműködés?” kérdésre adott válaszok megoszlása a pedagógusi kérdőívben

A 12. ábra a „Milyen volt a szülőkkal való együttműködés?” kérdésre adott válaszokat jeleníti meg. 4 válaszadó válaszolta az, hogy: „A szülőkkal való kapcsolattartás nagyon jól működött, segítőkészek voltak és figyeltek a tanulók feladatainak elkészítésére.” Ugyanennyi válasz érkezett arra is, hogy a szülők egyik felével jól lehetett dolgozni, a másik felével pedig nem. Egy pedagógus volt, aki azt választotta, hogy a szülő egyáltalán nem működött együtt és nem foglalkozott a gyermek otthoni feladataival. A szülői kérdőívben a 11 ábra mutatja azt a kérdést, hogy „a pedagógus kért-e visszajelzést az otthoni feladatok végzéséről”. Itt azt látom, hogy közel azonos százalékok jönnek ki a két kérdőívből, arra vonatkozóan, hogy a szülővel mennyire lehetett együtt dolgozni és a pedagógus kért-e visszajelzést. Persze a pedagógusi kérdőívben nem „igen/ nem” választási lehetőség volt, mint a szülők kérdőívében, de a válaszokat így is lehet értelmezni. A szülői kérdőívben 12 szülő választotta az igent, és ha a pedagógusok válaszát nézem, akkor itt a válaszok több mint felében kaptunk pozitív (igenlő) választ. 5 szülő válaszolt nemmel, míg a pedagógusok kérdőívében feltett kérdésben 3 pedagógus volt, aki azt írta, hogy nem lehetett a szülőkkal együtt dolgozni. Vajon ennek mi lehetett az oka? A pedagógus nem nyitott a szülő felé, vagy a szülő nem nyitott a pedagógus felé. A kérdőív alapján erre a kérdésre nem tudom a választ. Az viszont örömmel tölt el, hogy a válaszadók nagyobbik része azt válaszolta, hogy tudott a szülő és a pedagógus együtt dolgozni a tanuló érdekében.

„Hogyan ítéli meg, Ön rendelkezik-e megfelelő eszközökkel és internetkapcsolattal, valamint kellő digitális kompetenciával a digitális munkarend zavartalan lebonyolításához?” Erre a kérdésre a szülői és a pedagógusi oldal nagy része igennel válaszolt. Szülői oldalról egy válaszadó írt „nem”-et, pedagógusi oldalról ketten. Arra, hogy a későbbiekben a megfelelő eszközök hiánya ne legyen akadály, azt a választ adták: szükség lenne egy olyan listára, ahol fel vannak sorolva a használható platformok és applikációk, illetve a digitális eszközök használatának az elsajátítása, ismeretbővítés tudna nekik segíteni. Úgy gondolom, hogy mind a kettő nagyon jogos és elvárható kérdés, főleg, hogy ezekre már úgy tudom, voltak kezdeményezések, így remélem, hogy meg fognak valósulni a jövőben és a megfogalmazott igény eljut az illetékesekhez. Valószínűleg a többségnek azért nem okozott gondot az eszközök megléte és használata, mert ezek a technikák már a mindennapjaik része és nem kellett új kompetenciákat elsajátítani ezek használatához.

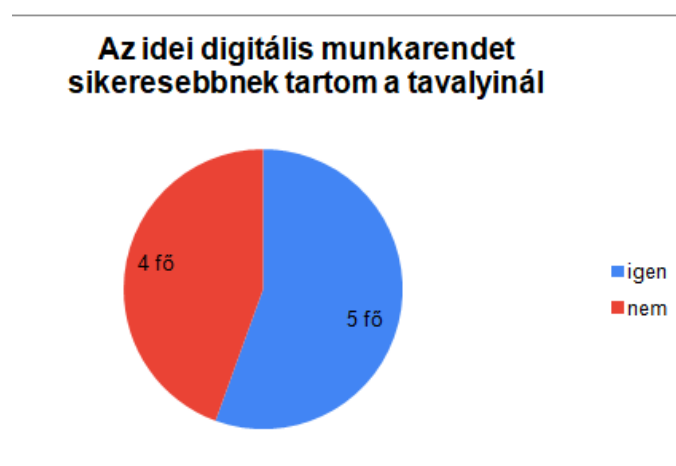
„Van-e különbség a tavaly tavaszi és az idei digitális oktatás között? Kérem, fejtse ki gondolatait!” (2019/2020 második félév és 2020/2021 második félév) Mindkét kérdőívben, a szülők és a pedagógusok számára kiadott kérdőívek válaszaiban egyaránt megjelent, hogy nem volt különbség a két időszak között, összesen 4 fő válaszolta ezt. Olyan is volt, aki azt írta, hogy maga az oktatás nem volt más, csak már felkészültebb volt a második online oktatás időszakában, hiszen tudta, hogy mire lehet számítani, így nem érte váratlanul a helyzet. A szülők között többen voltak, akik azt írták, hogy fejlődött és szervezettebb volt a második időszakban az online oktatás, ami pozitív előrelépés, és jól mutatja, hogy a tanulságokat és tapasztalatokat mind jól tudták kamatoztatni és a digitális oktatást hatékonyabbá, gördülékenyebbé tudták tenni a segítségükkel. Sajnos olyanok is voltak, akik a változást inkább negatívnak élték meg, akár azzal jellemezték, hogy az idein nem is próbálták a feladatokat megcsinálni, a személyes találkozások kimaradását nem tudták pótolni egyáltalán. Ugyanez a válasz a pedagógusi oldalról is megjelent. A pedagógusi oldalról is előfordult pozitív és negatív vélemény egyaránt. A pedagógusoknál adott válaszokban megjelent a korábbi tapasztalatok beépítése a gyakorlatba, amit a tavaszból tudtak meríteni a pedagógusok akár azt, hogy milyen jellegű feladatokat adjanak a gyerekeknek, milyen jellegű feladatokat oldottak meg és gyakoroltak a szülők szívesebben az otthoni körülmények között, mi segítette őket igazán feladatleírás és információ szempontból otthon. Az előzőleg kialakult rendszert tudták elővenni és azt folytatva, csiszoltak a pedagógusok a bejáratott gyakorlaton. A pedagógusok közül többen említenek olyan tanfolyamot, ami az IKT eszközök magabiztosabb használatát erősítette, ezeket a tanfolyamokat az intézmény tartotta meg nekik. Így elmondható, hogy a pedagógusok a tavaszi online oktatás tapasztalatait fel tudták használni és profitáltak azokból, ez könnyebbé tette számukra

a következő digitális oktatásban eltöltött időszakot. Örömmel olvastam azokat a sorokat, ahol sikerült ez a fejlődés és valóban visszanyúltak a saját tapasztalatokhoz. Úgy gondolom, hogy egy jó pedagógus ezeket a nehéz helyzeteket is kihasználja, és sokat tud építkezni ezekből az élményekből is. Minél hatékonyabb fejlesztésre törekszik valaki és erőfeszítéseket tesz önfejlesztése során, az annál inkább meglátszik. Egy pedagógus volt csak, aki azt fogalmazta meg, hogy számára az idei időszakban nehezebb volt a digitális oktatás és sokkal fárasztóbb, az előzőhöz képest. Ez persze adódhatott személyes élethelyzetből is, de okozhatta az is, hogy valóban nehéz az SHF tanulók online oktatása, mert ahogyan többen is említették a személyes találkozást nem tudja semmi pótolni.

13. ábra: Kérdésre adott válaszok megoszlása a szülői kérdőívben

Idei: 2020/2021-es második félévet jelenti, a tavalyi a 2019/2020 második félévét

14. ábra: Kérdésre adott válaszok megoszlása a pedagógusi kérdőívben

Idei: 2020/2021-es második félévet jelenti, a tavalyi a 2019/2020 második félévét

Számomra furcsa volt ezt a kérdést, az előző után olvasni („Van-e különbség a tavaly tavaszi és az idei digitális oktatás között?”) és összehasonlítani a kapott válaszokat, mert az előző kérdésre adott válaszokból úgy éreztem, hogy a pedagógusok az idei munkarendet (2020/2021) sokkal jobbnak élték meg. Ezzel szemben közel azonos volt a válaszadók eloszlása, és csak alig a kitöltők fele jelölte meg, hogy „az idei digitális munkarendet sikeresebbnek tartom a tavalyinál”. A szülői kérdőívben a 13. ábrán azt látjuk, hogy jelentősen többen tartották sikeresebbnek az ideit. Kicsit sajnálom, hogy nem tettem bele a kérdésbe, hogy választ indokolják, jó lett volna megtudni, hogy mitől tartották sikeresebbnek, illetve, akik nem tartják annak, azok mit hiányoltak, mit csináltak volna másképpen. Így sajnos csak találgatni lehet, hogy ezek a válaszok miért születtek. Illetve kíváncsi lettem volna, hogy a sikerességet miben mérték, akár a gyermekek fejlődésben, a feladatok minőségében vagy a partnernek hozzáállásában? Talán a megszokás tette sikeresebbé a második félévet azok számára, akik a másodikat jobbnak élték meg. Tudták a családok/pedagógusok kezelni ezt a helyzetet és nem okozott már akkora meglepetést és szorongást számukra, mint korábban. De az is lehet, hogy a pedagógusok valóban tudtak olyan feladatokat adni, ami a sikerességet eredményezte.

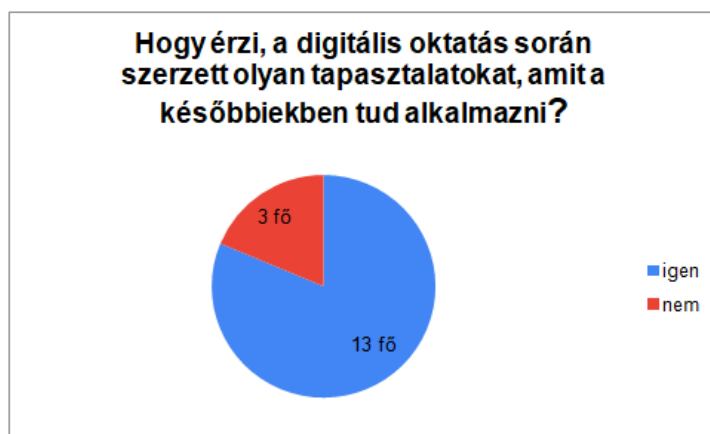

15. ábra: Be tudja építeni a digitális munkarend során szerzett tapasztalatokat a későbbi munkájába?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a pedagógusi kérdőívben

A 15. ábra a „Be tudja építeni a digitális munkarend során szerzett tapasztalatokat a későbbi munkájába?” kérdésre adott válaszok megoszlását mutatja. A pedagógusok kicsit kevesebb, mint fele nemmel válaszolt, amiből egy személy ki is fejtette miért gondolja így: „nem megfelelő eszköz a fejlesztésre, a személyes támogatás és fejlesztés az igazi.”

Amivel teljes mértékben egyet tudok érteni, mert én is azt gondolom, hogy a személyes fejlesztést semmiféleképpen nem tudja pótolni a digitális oktatás az SHF tanulók esetében, de azért azt gondolnám, hogy ebből is tudnak profitálni a pedagógusok, és ha mást nem is vesznek át a szülővel való kapcsolattartás vagy egyéb jól bevált digitális formában történő információcsere beépíthető lenne a későbbi munkába. Ezzel egyidőben azt gondolom, hogy mindenki maga érzi és maga értelmezi a kérdéseket és vonja le a konklúziót, hogy számára mennyire hasznos a digitális oktatás kényszerhelyzetéből szerzett tapasztalat. A pedagógusok több, mint fele igennel válaszolt a kérdésre és ki is fejtették, hogy mit tudnak ebből a tapasztalatból tovább vinni. A Google Classroom használata többször is megjelent, mint tovább vihető tudás, akár online megbeszélés kapcsán is hasznos eszköznek tartották a megkérdezettek. Ezen kívül megjelent a youtube használatának gyakorlata, akár mese vagy konkrét gyakorlatok formájában. A hiányzó gyermekek esetében az online óra és Wordwall feladatok is megjelentek, mint tovább vihető tudás, ami egy nagyon jó kezdeményezés, mivel vannak olyan élethelyzetek, amikor a szülő vagy a gyermek állapota nem teszi lehetővé az iskolába való bejutást, ellenben így nem marad le az anyagban a tanuló. (Erre hallottam is már példát, hogy valóban alkalmazzák, mert a tanároktól már nem áll olyan messze az online óra, így az órájukat szívesen „közvetítik” az otthoni tanulóknak is.) Volt olyan pedagógus, aki azt írta, hogy a szülőnek is elmondja a házi feladatot és a szülők által alkalmazott motivációs eszközöket ő is befogja vonni a fejlesztésbe. Nagyon tetszettek a válaszok, amiket írtak, mert ezeket mind hasznosnak és a gyermekek számára is motiváló eszközöknek gondolom. Véleményem szerint valóban könnyen beépíthetőek a későbbi munkába és a mindennapokba, változatosabbá és színesebbé téve a fejlesztés folyamatát. Mindezek előreviszik a fejlesztést és nem a személyes oktatás rovására mennek, hanem kiegészítik, támogatják azt. Nagyon tetszett az a válasz is, ahol a szülő által alkalmazott motivációt emelte ki a pedagógus, mert pedagógusként is van olyan terület, amiben a szülő kompetensebb, és amit a szülőktől mi is megfigyelhetünk, átvehetünk és alkalmazhatunk. Nagyon fontosnak érzem ennek tudatosítását, hogy egymástól is tanulunk. Kicsit sajnálom, hogy a válaszadók kevesebb, mint fele nem talált semmilyen tapasztalatot, amit be tudna építeni a későbbiek során a munkába. Nem tudom ez azért van-e, mert annyira elvette a kedvüket az elmúlt időszak sok nehézsége a nevelői-fejlesztő munkától, hogy elvesztették a lelkesedést vagy annyira rossz élmény volt a digitális oktatás, hogy semmi jót nem találtak benne. Remélem, hogy inkább arról van szó az ő esetükben, hogy anélkül, hogy észrevették volna, beépítették a munkájukba a tapasztalatokat. Ezek persze inkább feltételezések, a kérdőívben kapott válaszokból sajnos nem derül ki. Azon pedagógusok viszont,

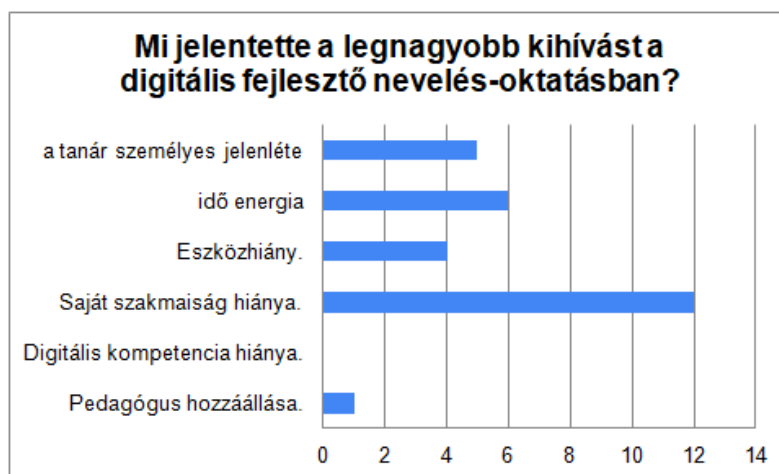
akik szerencsére többségben vannak, szeretnék alkalmazni a digitális oktatás során összegyűlt tapasztalatokat, nagyon motiválóak számomra és reménnyel töltik meg a szívemet.

16. ábra: „Hogy érzi, a digitális oktatás során szerzett olyan tapasztalatokat, amit a későbbiekben tud alkalmazni?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a szülői kérdőívben

A szülői kérdőívben a pedagógusoknak is feltett azonos kérdésre egészen más jellegű válaszokat adtak. A 16. ábrán látjuk, hogy náluk a nemmel válaszolók száma elenyésző volt. Ez szerintem nem rossz arány, mivel 13 fő igennel válaszolt. A válaszadók közül nagyon sokan írták, hogy a feladatok jellege az, amit magukkal visznek, mint hasznos tapasztalat. Az sajnos nem derült ki a válaszokból, hogy ezek milyen jellegű feladatok. Ami még megjelent, hogy a családnál maradtak a feladatok, aminek köszönhetően nem lesznek unalmas percek a mindennapokban és a nyári szünetben sem. Volt olyan szülő, aki azt írta le, hogy már egy olvasás után jobban meg tudja érteni az adott feladatokat és a főzési feladatban nem „csak” az ízezt, hanem az illatokat is bevonják. Illetve volt, aki az átmozgatásnak a folyamatát viszi magával a későbbiekben, amit sikeresen elsajátított és írásos formában is elmentette magának, hogy a későbbiekben is bármikor újra megnézhesse. Más szülő pedig a folytonosságot emelte ki, mint, amit a későbbiekben is tud alkalmazni majd. A szülői válaszokban igen gyakorlati jellegű feladatok azok, amiket kiemelték. Ott is sokan voltak, akik a feladatokat emelték ki, hogy nem fognak unatkozni, mert lesz mit csinálniuk. Ezt pedagógus szemmel nagyon érdekes volt olvasni, mert ezekből az látszik, hogy a szülők nem is tudják, milyen jellegű feladatokat kellene a gyermekeikkel végezni, hogy mivel tudnák lekötöni vagy elfoglalni őket. Az online oktatásban kaptak egy olyan alapot és feladatbankot, amit a későbbiekben elő tudnak venni és, amit bármikor vissza tudnak keresni, ez nagyon jó és hasznos. Leendő pedagógusként fontos tapasztalatnak tartom, hogy nyárra vagy más szünetre érdemes összeállítani feladatsorokat,

amit fakultatív módon el lehet végezni a szülőknek a gyermekekkel, ez segítség lehet a szülőknek és eszközt ad a kezébe, amihez lehet nyúlni.

17. ábra: „Mi jelentette a legnagyobb kihívást a digitális fejlesztő nevelés-oktatásban?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a szülői kérdőívben

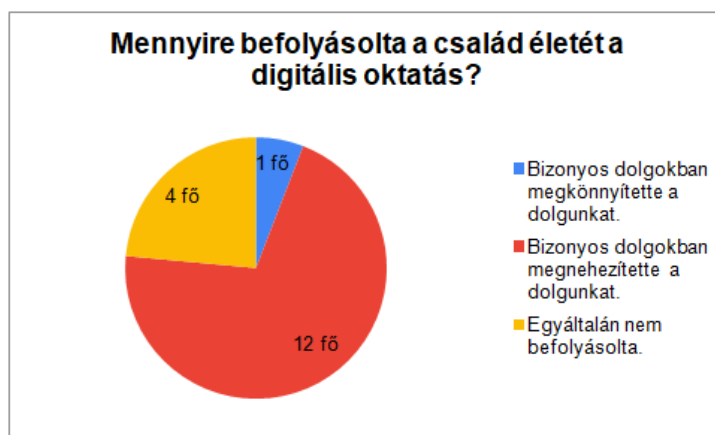

18. ábra: „Mi jelentette a legnagyobb kihívást a digitális fejlesztő nevelés-oktatásban?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a pedagógusi kérdőívben

Ez a kérdés „Mi jelentette a legnagyobb kihívást a digitális fejlesztő nevelés-oktatásban?”, mindkét kérdőívben megjelent, de a választási lehetőségekkel más fajta nehézségeket próbáltam megjeleníteni, illetve saját választ is lehetett megadni. Ezt azért tartottam fontosnak, mert mindenkinek más jelentette a nehézséget. Az eszközhiány mindkét kérdőívben adott válaszok között megjelent (18. ábra, 17. ábra) hasonló arányban. A pedagógusoknál 3 fő, míg a szülőkében 4 fő említette nehézségként. Az SHF tanulók esetében valóban nagy nehézséget jelent az eszközhiány, ha csak a pozicionálásra gondolunk, amiben egyáltalán tevékenykedni tudunk

vagy az átmozgatás és egyéb kommunikátorok, vagy speciális eszközök jelenléte. Ezek az eszközök az intézményben adóttak, de otthon nem biztos, hogy van ilyen jellegű segédeszköz a családok számára. A digitális kompetenciák hiánya itt is csak a pedagógusi oldalon jelent meg (18. ábra), mint az előző válaszokban is 2 fő érezte ennek a nehézségét, amit a fentebbi kérdéseknél már kifejtettem. A pedagógusok körében megjelent a differenciálás és nagyobb, egyéni kreativitás, mint nehézség, ami nekem furcsa volt elsőre, mert azt gondolnám, hogy ez a személyes oktatásban és fejlesztésben sokkal hangsúlyosabb és nehezebb, mint itt az online térben. Később jobban belegondoltam a helyzetbe és rájöttem, hogy az online térben teljesen más differenciálásra és kreativitásra van szükség, mint a személyes oktatás során, akár a feladatok típusa, leírása vagy azok kivitelezhetősége a szülő számára is eltérő igényű lehetett. Az adott eszközök megléte mellett még sok más befolyásoló tényező lehet, amire oda kell figyelni és arra adaptálni a feladatokat. A pedagógus kérdőívénél a legmagasabb értéket a szülők hozzáállása jelentette, több mint a válaszadók fele választotta ki, ami elég nagy számnak tűnik elsőre és kicsit érthetetlen is számomra, de ha a szülői kérdőívben megnézzük azokat a válaszokat, ami ott a legnagyobb nehézséget okozta, talán megértjük ezt a magas arányt a pedagógusi oldalról. A szülők (17. ábra) több mint fele válaszolta azt, hogy a szakmai hiány volt a legnehezebb számukra. Nem tudták a feladatokat hogyan végezzék el, hogyan mozgassák át a gyerekeiket. Volt, aki le is írta, hogy nem tudja ellátni több szakembernek a feladatát egy személyben és nem tudja azt a szakmai munkát biztosítani, amit a pedagógusok. Teljesen megérttem ezt és biztos vagyok benne, hogy nem várta el tőlük senki. Mégis el tudom képzelni, hogy mindez feszültséget kelthet az emberben, mert szeretne segíteni, de nem tudja, hogyan kellene. Nem érzi magát kompetensnek, ami az emberben (ha magamból indulok ki) azt eredményezi, hogy inkább nem csinálja, mert, ami nem okoz sikerélményt, azt nem erőltetjük sokáig. Ugyanide tartozott a pedagógus személyes jelenléte is, ami szintén nagy nehézséget okozott, akár azzal, hogy a szülő nem tudott közben elmenni, a mindennapi dolgait intézni vagy a gyermek számára hiányzott a találkozás a pedagógussal. Az idő és energia okozta nehézség is megjelent, ami már az előző válaszokból is kiderül, mert a szülők nem tudtak elmenni ügyeket intézni, a feladatok elvégzése számukra több időt és energiát igényelt, mint a szakembereknek. Több szakember feladatát kellett ellátniuk egy személyben, ami valóban megterhelő, nem beszélve az otthoni feladatokról, a család többi tagjának ellátása, segítése, sok többletfeladatot jelentett a szülőknek. Ha figyelembe vesszük ezeket a szempontokat, már nem is olyan meglepő a pedagógusok több, mint fele azt mondta, hogy a szülőkkel volt a legnehezebb az együttműködés.

A fáradtság, a kimerültség és az állandó frusztráltság, hogy nem tudják úgy elvégezni a feladatot, ahogyan azt kellene, eredményezhette, hogy nem tűntek együttműködőnek a pedagógusok számára. Nem tudom erre mi lehetett volna jó megoldás, amivel mindenkinek könnyebb lett volna ezt az időszakot átvészelni.

19. ábra: „Mennyire befolyásolta a család életét a digitális oktatás?” Kérdésre adott válaszok megoszlása a szülői kérdőívben

19. ábra kérdése: „Mennyire befolyásolta a család életét a digitális oktatás?” A szülők többsége azt válaszolta, hogy megnehezítette a mindennapjaikat az online oktatás. Volt olyan szülő, aki kifejtette, hogy teljesen felborította a mindennapjaikat, mivel rengeteg szervezést és plusz energiát jelentett a számukra. 4 fő azt válaszolta, hogy nem volt hatással a mindennapjaikra, azaz volt, amiben megkönnyítette az életüket és volt, amiben megnehezítette. 1 fő azt a választ adta, hogy megkönnyítette számára a mindennapokat. Nyilván itt nagyon sok tényező lehet, ami befolyásolja ezt, hiszen számít, hogy a szülők dolgoznak-e, honnan járnak be az iskolába vagy otthoni ellátásban részesülnek, van-e másik testvér, akire kell időt fordítani, vagy van-e a szülőnek segítsége otthon. A gyermek kimozdítható-e és ezeken kívül még rengeteg más befolyásoló tényező. Számít, hogy mennyire rugalmas a család és mennyire tudtak az új helyzethez alkalmazkodni. A válaszokból ez ki is derül, a családok életét megnehezítette ez az új helyzet. Nyilván, ahol a gyermek egyébként is otthon van, és a pedagógus jár ki hozzájuk, ott nem volt sok változás. Adott esetben könnyített is ez a kialakult helyzet a napirenden, hiszen aki messziről jár be, az utazási időt és költségeit most megspórolta. Az viszont biztosan kijelenthető, hogy a családok életét a digitális oktatás mindenképpen befolyásolta. Utólag lehet, hogy megérte volna megkérdezni, miben könnyített vagy nehezített az életükön ez a helyzet.

A szülői kérdőívben volt ez a kérdés: "A gyermekével való kapcsolatát befolyásolta a digitális oktatás?" A válaszadók több mint fele nemmel válaszolt. Ez egy számomra elég meglepő érték volt, mert ennél nagyobb arányra számítottam. Azt feltételeztem, hogy befolyásolja a szülő és gyermek kapcsolatát az egész napos együttlét és a közös tanulás, fejlesztés. 3 szülő volt, aki igennel válaszolt csupán erre a kérdésre. Ebből az egyik szülő azt válaszolta, hogy sokkal jobban oda tudtak figyelni egymásra, jobban megértették egymás jelzéseit és igényeit. Volt, aki azt írta, hogy több volt a napközbeni interakció köztük, ami a kapcsolatukat erősítette. Olyan válasz is érkezett, ahol a szülő leírta, hogy nem tudta a gyermekének a társaságot biztosítani és ezért búskomorabb lett a gyermek. Nagyon örültem ennek a pár őszinte válasznak, mert úgy éreztem ezekbe valóban benne van a lényeg, és egy szülő-gyermek kapcsolat valóban fejlődhet a digitális oktatás során. Illetve egy olyan gyermek esetében, aki intézményi keretek között tanul, ott a társak hiánya vagy a szeretett pedagógusok hiánya nagy mértékben befolyásolja a gyermek általános kedvét és közérzetét. Adott válaszok erre engednek is következtetni. Az együtt töltött idő, el tudja mélyíteni a szülő-gyermek kapcsolatát, ahogy oda figyelnek arra, hogy mit próbálni jelezni a gyermek, ahogyan a feladatot megpróbálja kivitelezni, vagy akár egy átmozgatás során, észrevenni mikor fáj neki. Egy mosoly, amit a rohanó mindennapokban nem vesznek észre, sokat adhatott ebben az időszakban és sokkal inkább felerősödött ennek a kapcsolatnak a fontossága. Nyilván ehhez megint csak az kell, hogy a szülő rá tudja szánni az időt és figyelni tudjanak egymásra. Lehet, hogy nem ez az időszak volt erre a legalkalmasabb, de örülök, hogy volt, ahol a szülők észrevették a változást.

„Mit gondol, lesz-e/van-e bármilyen hozadéka a digitális munkarendnek?” Erre a kérdésre pozitív és negatív válaszok is érkeztek mind a szülők és a pedagógusok részéről egyaránt, ami teljesen reális, mert mind a pedagógusoknak, mind a szülőknek meg van a maga tapasztalata és élménye. A szülők részéről nagyon sok válaszadó azt írta, hogy nem tudja, hogy van-e számukra valami pozitív vagy negatív hozadéka az elmúlt időszaknak, mivel ezen még nem gondolkodtak. Talán szülői szemmel jól is van ez így, mert a sűrű mindennapokban, amikor csak túlélni akar az ember, nincs idő azon gondolkodni, mit fog az ember az adott nehézségből és megterhelő időszakból tovább vinni, hiszen ilyenkor legszívesebben semmit nem vinne tovább. Voltak olyan válaszok, amikben leírták, hogy semmi hozadéka nincsen a digitális oktatás alatt szerzett tapasztalatainak, illetve olyan is volt, aki azt fogalmazta meg, hogy jó tartozni valahova és előre fél, ha már a gyermek nem lesz tanköteles, mert akkor teljesen magára marad. Ez az online időszak előrevetítette a jövőt néhány szülő számára, tudatosultak adott félelmeik, jövővel kapcsolatos szorongásaik.

Azok a dolgok, amik bizonytalanok számukra, mint ahogyan ez az időszak is az volt. Olyan szülő is volt, aki azt írta le, hogy számára az egész élet egy karantén, nem csak a vírus idején, ami tudom nem a kérdésre válasz, de mégis szomorú belegondolni, hogy ezek a szülők, hogyan élnek meg a mindennapjaikat, mik játszódnak le bennük, akár online oktatás van, akár nem. Nehéz ezekből a sorokból és őszinte gondolatokból következtetést levonni, mert nem vagyok abban az élethelyzetben, amiben ők és nem látok bele az életükbe, de azt gondolom, hogy ezek az őszinte és valódi problémákra, félelmekre kitérő válaszok nagyon fontosak, amivel foglalkozni kellene. Volt pár szülő, aki meg tudott fogalmazni pozitív hozadékokat is, például feladatoknak az újra felhasználását, vagy a szülők és a pedagógusok egyszerűbb és gördülékenyebb kommunikációját, illetve betegség kórházi ellátás utáni tanulás és fejlesztésnek a lehetőségeit. Ezek az elemek a pedagógusi válaszok között is megjelentek, mint továbbvihető érték, aminek nagyon örülök, mert akkor ezzel kapcsolatban voltak jó tapasztalatok és meg tudták élni a közös munkát és annak az értékét, hogy szülő és pedagógus tud csapatban dolgozni. Nagyon örültem azoknak a válaszoknak, ahol a pedagógus a saját hozzáállását írta le, mint továbbvihető elem. Sikert a saját komfortzónájából kilépni, más gondolkodásmód alakult ki vagy éppen rugalmasabb lett ez idő alatt. Ezek a későbbiekben valóban nagyon hasznosak lehetnek, illetve egy pedagógusnak nagyon fontos az önismeret, hogy észrevegye magán a kis változásokat is és tudja őket értelmezni. Megjelent még, hogy a gyermek otthonába való betekintés, a fejlesztésbe beépíthető és a hatékonyságot tudja fokozni, akár motivációként vagy adott helyzetben az adott viselkedés értelmezésére. Ha belegondolunk, ebben a rohanó világban a pedagógusok alig ismerik a családokat, azok háttérét, életüket. Ez az időszak valóban nagyobb betekintést engedett a mindennapokba, ami akár fényt deríthetett olyan kérdésekre, amire a pedagógus eddig nem tudta a választ. Ugyanakkor itt is megjelentek a negatívabb érzések, az attól való félelem, hogy mikor kell újra átállni a digitális oktatásra, a fejlesztési szint visszaesése és adott fejlesztésben elért eredmény újakezdése, illetve valaminek az újra tanítása. Több válaszadó írta azt, hogy az ő munkájukban egyáltalán nem alkalmazható és nem kivitelezhető az online foglalkozástartás, ami igaz, mert nagyon nehéz az online térbe átemelni az SHF tanulók fejlesztését, de sajnos valóban adódhatnak, ilyen helyzetek az életben, amikor ebből kell kihozni a legtöbbet. Volt olyan, aki leírta, hogy talán a szülők ez után jobban fogják értékelni azt, hogy a gyermekeik társaságban és személyes oktatásban vehetnek részt, ami a szülői válaszokból megerősítésre talált, mert valóban megjelent ennek a fontossága. A válaszokból azt gondolom, hogy nagyon sok nehéz pillanat volt ebben az online oktatásban mindkét fél részéről, de akik túl tudtak lépni a nehézségeken,

azok észrevették ebben is a jót, a fejlődés lehetőségét. Nagyon remélem, hogy idővel mindenki úgy tud visszatekinteni erre az időszakra, hogy ebből is tanult valamit és fejlődött általa.

A szülők és a pedagógusok kérdőívében is szerepelt ez a kérdés: "Kérem, fejtse ki véleményét az utóbbi időben alkalmazott digitális munkarendben végzett munkával kapcsolatban." Az előző kérdéshez képest hasonló válaszok születtek, ezeket a kérdéseket nehéz külön választani és az adott tapasztalatokat ez alapján válogatni. Itt is voltak hasznos és építő válaszok, amiket fontos megemlíteni. A szülőknél többször megjelent a megfelelő és lelkiismeretes munka kifejezés, amit a pedagógusok hozzáállása és segítsége jelentett, de ugyanúgy a személyes találkozást nem pótolta a szülők szerint. Felmerült még az uszoda hiánya, amit nem lehetett pótolni, illetve az eszközök megszerzésének nehézsége. Egy modul felírása az orvosnál nagyon sok idő és sok szabálynak kell megfelelni, ami a megfelelő tevékenykedtetést akadályozta. Illetve voltak olyan kérdőívre adott válaszok, ahol azt írták le, hogy az ő gyermeküknél, ennek az online oktatásnak semmi értelme, mert nem lehet vele elérni semmit, csak más hangját is hallja a monitoron keresztül nem csak a családot. A pedagógusok válaszaiban megjelent az új kompetenciáknak az elsajátítása, azok használata, illetve, hogy a szülők/családok álláspontját is megismerték, ami segíteni fogja a későbbiekben a közös munkát. A családok számára több feladatot és több választási lehetőséget tudtak felkínálni, akik így saját kedvük szerint válogathattak a kapott feladatok közül. A szakemberek tudták egymást segíteni, összedolgozni. Többször megjelent, hogy a pedagógus és a családok nagyobb elszántsága és több befektetett energiája, ebben az időszakban nagyon jelentős volt, mert enélkül ez nem is lett volna lehetséges. Összességében azt veszem észre a válaszokból, hogy mind a szülői oldalról, mind pedig a pedagógusok oldaláról a személyes oktatás és fejlesztés a leghatékonyabb, amit szívesen is végeznek. Mivel ez egy személyközpontú fejlesztés, teljes mértékben egyetértek mindkét féllel és ők maguk is egyetértenek abban, hogy az online oktatás nem helyettesítheti a személyes fejlesztést. Remélhetőleg mindkét fél jobban meg tudja becsülni a másik munkáját és a beletett energiát. Bízom benne, hogy tudnak majd közösen dolgozni és egymás munkáját segíteni ezek után is egyre inkább.

5. Következtetések és javaslatok megfogalmazása

Amikor a dolgozatom témáját kiválasztottam, már volt tapasztalatom SHF tanulókkal és azoknak a fejlesztő nevelés-oktatásával személyes keretek között, de arról, hogy ez az online térben hogyan tud megvalósulni, arról nem.

Saját tanulói tapasztalatom volt a digitális munkarendről és az interneten elég sokat lehetett olvasni ebben a témában arról, hogy a hagyományos oktatás során, hogyan élték meg ezt a kialakult helyzetet a pedagógusok, szülők és diákok. Sok információ volt arról is, hogy milyen tapasztalatok gyűltek össze, pozitív és negatív értelemben egyaránt. Ezzel szemben az SHF tanulók ilyen stílusú oktatásáról nem volt sem saját tapasztalatom, sem az interneten és nyomtatott formában elérhető forrás. Előzetesen azt gondoltam, hogy ez a munkaforma az ő esetükben is lehet hatékony, ha a szülők és a pedagógusok tudnak együtt dolgozni, amennyiben beletesznek kellő energiát és időt. A dolgozatomban éppen ezért a pedagógusok és a szülők részvétele is érdekelt az online oktatás kapcsán, mivel mindkettőjüknek nagyon fontos szerepe van a tanulók előmenetelében a digitális oktatás során.

A pedagógusok és a szülők véleményét a digitális oktatásról kérdőív formájában mértem fel. A válaszadók, az előzetes feltételezéseim nagy részét megerősítették, miszerint sokkal több időt és energiát igényelt az online fejlesztő nevelés-oktatás a pedagógus és a szülői oldalról is. A szülőknek és a pedagógusoknak nagyon szorosan, csapatként kellett együtt dolgoznia.

Az azzal kapcsolatos feltételezésem nem került megerősítésre a kutatásaim során, hogy a munkatapasztalat befolyásolja az online oktatáshoz való hozzáállást. Azt gondoltam, hogy, aki régóta dolgozik ezen a területen, az kevésbé lesz nyitott az online oktatásra, a fiatalabb pedagógusokhoz képest. Ezzel szemben a kutatásból az derült ki, hogy ezt az oktatási formát az SHF tanulók fejlesztése során senki nem preferálja, támogatja, kortól, nemtől, pedagógusi tapasztalattól függetlenül. Ami a leginkább meglepett, hogy senki nem tartotta hatékonnak a digitális oktatási formát SHF tanulók esetében, maximum a szinten tartásra tartották alkalmasnak és az online kapcsolattartásra megfelelőnek. A pedagógusok többsége le is írta, hogy az ő munkájukat nem lehet online végezni, és a szülőknél is megjelent, hogy nem tudnak egy személyben több szakembert helyettesíteni. Meglepett, hogy mindkét oldal ennyire negatívan látja az SHF tanulók online oktatását, mert én azt gondoltam, hogy ezzel is el lehet érni hatékony eredményeket, ha nem is úgy, mint élőben.

Ez az időszak rávilágított egy nagyon fontos eddig talán kis figyelmet kapó területre. A szülők leírták, hogy jó tartozni valahova és előre félnek, ha már a gyermek nem lesz tanköteles, mert akkor teljesen magukra maradnak. Ez az online időszak előrevetítette a jövőt néhány szülő számára, tudatosultak adott félelmeik, jövővel kapcsolatos szorongásaik. Azok a dolgok, amik bizonytalanok számukra, mint ahogyan ez az időszak is az volt. Mindez nem elhanyagolható és fontosnak érzem, hogy foglalkozzunk vele a jövőben.

Mindenképpen pozitív hozadéka az egész online oktatásnak, hogy a szülők nagyobb betekintést nyerhettek az iskolai életbe, ötleteket kaptak a gyermekük foglalkoztatásához. Biztos vagyok abban, hogy a team szemléletet is erősítette mindkét félben – hiszen a pedagógus is, lesett el ötleteket a szülőktől. Az együttműködést elősegítette illetve egymás segítségével mindkét fél tanult valami többet a tanulóról.

A kutatásnak úgy érzem voltak korlátai, mivel sok új kérdés merült fel az adatelemzés során, amikre nem kaptam választ, például, hogy a sikerességet miben mérték a pedagógusok és szülők az online oktatás során? A gyermekek fejlődésben, a feladatok minőségében vagy a partnernek hozzáállásában? Hogy a megszokás tette-e sikerebbé a második félévet azok számára, akik a későbbi digitális munkarendet a korábbinál jobbnak élték meg? Vagy a családok/pedagógusok jobban tudták kezelni ezt a helyzetet és nem okozott már akkora meglepetést és szorongást számukra, mint korábban? Az is előfordulhat, hogy a pedagógusok valóban tudtak olyan feladatokat adni, ami a sikerességet eredményezte és korábbi digitális oktatás során használt feladatokat és feladat leírásokat is újra használhattak, ami megkönnyítette a fejlesztés folyamatát.

Ez ültette el a fejemben a gondolatot, hogy arra az esetre, ha újra digitális munkarendre kellene átállni az egész országnak, érdemes lenne összeszedni pár ötletet - a kérdőívekben leírtak alapján-, amik a fejlesztő nevelés-oktatás hatékonyságát tudnák növelni, illetve, ami segíti a szülők és a pedagógusok munkáját, az ilyen átmeneti időszakban is. Abban biztosak lehetünk, hogy olyan hatékony nem lesz az online oktatás, mint a személyes, de a hatékonyságát egy-egy ötlettel, megoldással lehetne növelni.

Az első, ami eszembe jutott és a kérdőívek kitöltése kapcsán is felmerült, hogy a pedagógusoknak jó lenne egy olyan lista, amiben a használható alkalmazások, applikációk nevei és linkjei találhatóak. Ezt a listát a szülők-pedagógusok akár együtt is bővíthetnék a későbbiek során SHF tanulók esetében is használható, illetve egyéb olyan platformok neveivel, amik megfelelő tartalmakat biztosítanak a számukra. Ezek nagyon meg tudnák könnyíteni a pedagógusok munkáját.

A szülői oldalról felmerült, hogy az eszközök beszerzése igen hosszadalmas és költséges, ami viszont elengedhetetlen az otthon oktatás szempontjából, akár segédeszközről, fejlesztő eszközről legyen szó. Nagy segítség lenne, ha ezekhez egyszerűbb lenne hozzáférni vagy akár az

intézményektől lehetne kölcsönözni. Ez egy-két helyen lehetséges is szerencsére. Továbbá felmerült, hogy ezeknek az eszközöknek a használata sem minden szülőnek egyértelmű, amit érdemes lenne támogatni esetleg rövid videóval, amikor a gyermeket a szakemberek bele teszik, például egy négykörsínesbe, ami a pozícionálást, járást segíti. Az is segítség lehet a szülő számára, ha egy-egy alkalommal megnézhetné intézményi keretek között, amikor a pedagógus el is magyarázza és megmutatja, hogyan kell beállítani, jobb esetben a saját gyermeke igényei szerint az adott eszközt. Ha a szülőknek lennének, olyan alkalmak, amikor bemehetnek az intézménybe és akár egy étkezést, átmozgatást stb. megnézhetnének, sokkal biztosabban kezdenének bele ebbe otthon is, mert tudnák a gyermekük reakcióit értelmezni, éreznék, milyen irányba kell mozgatni őt. Erre a videó felvétel is nagyon hasznos segítség lehet, amit az adott tanulóval a pedagógusok felvesznek, és ha szükséges át tudják küldeni a szülőnek, ami jó kiindulási alapot adhat a tevékenység elvégzéséhez. Ez azért is jó, mert a szülő bármennyiszer visszanezézheti, emellett a saját gyermekét látja, ami visszajelzés, hogy amit ő csinál, az megfelel-e a videóban látottaknak.

Eszembe jutott még egy hibrid megoldás, tudom a teljes online oktatás ezt nem tette lehetővé, de nagyon nagy segítség lehetne heti egy alkalom kontakt foglalkozás, ami mind a pedagógus, a szülő és a gyermek számára is hatalmas segítség és fejlesztő hatású lehetne. Nyilván a megfelelő előírások és higiéniai szabályok betartásával. A szülő ebben a kis időben tudna pihenni, bevásárolni vagy egyéb teendőket elintézni. A gyermek kimozdulna otthonról, a pedagógus pedig érezné, hogy hol van elakadás, mi az az apró lépés, amit otthon gyakorolni kellene, stb. Tudom, hogy ezt a törvényi háttér nem tette lehetővé az eddigi online oktatás folyamán, de talán ez lehetne a hatékonyságnak az egyik kulcsa a későbbiekben.

Úgy érzem sokkal közelebb kerültem az SHF tanulók szüleihez, mindennapi nehézségeihez a kutatásom során és bízom benne, hogy pedagógusként mindezt a megszerzett tapasztalatot be tudom majd építeni a fejlesztési folyamataimba. Mivel úgy gondolom, hogy megkerülhetetlen a digitalizáció és a digitális oktatás is egyre elterjedtebbé válik, fontos, hogy a tanulságokat megfontoljuk és a lehető legtöbbet hozzuk ki belőlük a fejlesztő nevelés-oktatás során is.

6. Köszönetnyilvánítás

Szeretnék köszönetet mondani mindenkinek, aki segítette a munkámat és dolgozatom megírásához szükséges kutatásomat.

Szeretnék köszönetet mondani, Dr. Márkus Eszternek, konzulensemnek, aki elvállalt engem és dolgozati témámat, végig követte a munkámat, támogatott és irányított a téma alakulásában. Sok idejét töltötte azzal, hogy átolvassa, javítási vagy csiszolási szempontokat adjon, támogatva ezzel a lehető legprecízebb munka kiadását a kezeim közül.

Köszönettel tartozom még, a Dió Általános Iskolának és a fejlesztő nevelés-oktatás akkori vezetőjének Zechmeiszter Andreának, akinek a szülőkkkel és pedagógusokkal való összeköttetést köszönhetem.

Köszönettel tartozom a Dió Általános Iskola Pedagógusainak és a tanulók szüleinek, akik nyitottságukkal, a kérdőívek kitöltésével és őszinteségükkel segítették a dolgozatom megírását.

Köszönettel tartozom ezen kívül az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai kar oktatóinak, tanáraimnak, illetve az intézmény vezetőinek, hogy támogatták tanulmányaimat és megosztották velem tudásukat, tapasztalataikat.

7. Felhasznált forrás

- Bakonyi Viktoria- Szabó Dávid- Korom Szilárd- dr. Illés Zoltán 2020. *A távoktatás tapasztalatai*, InfoDidact'2020,13. Informatika Szakmódszertani Konferencia ,5-12 <https://people.inf.elte.hu/szlavi/InfoDidact20/Infodidact2020.pdf>
- Benbunan-Fich, Raquel- Hiltz, Roxanna 2003. *Mediators of the effectiveness of online courses*. <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/1255527/authors#authors>
- Cavanaugh, Cathy- Gillan, Kathy Jo- Kromrey, Jeff- Hess, Melinda- Blomeyer, Robert 2004. *Effects of Distance Education on K-12 Student Outcomes: A Meta-Analysis*. Naperville, IL: Learning Point Associate.
- Chan, W. K- Leung, K. I & Tse, A. C. Y. 2021. *Effectiveness of online teaching in physical education during COVID-19 school closures: a survey study of frontline physical education teachers in Hong Kong*. <https://web.s.ebscohost.com/abstract?direct=true&profile=ehost&scope=site&authryp=crawler&jrnl=22478051&AN=152035049&h=ThZuypgYLDW5Aeka%2b9SitiLRxG5IOpzwCENOBbV6Y0fw48265JzsPSao%2b2O%2fSRoiX%2bYvfg1k2yWIUMev0CFN4g%3d%3d&crl=c&resultNs=AdminWebAuth&resultLocal=ErrCrlNotAuth&crlhashurl=login.aspx%3fdirect%3dtrue%26profile%3dehost%26scope%3dsite%26authrype%3dcrawler%26jrnl%3d22478051%26AN%3d152035049>
- Esztári Erzsébet- Márkus Eszter 2009. Pillanatfelvétel a súlyosan-halmozottan sérült emberek élethelyzetéről Magyarországon és az IME-program). In Könczei Gy. (szerk.), *A súlyos és halmozott fogyatékossgal élő emberek helyzete Magyarországon, Tanulmánykötet-második rész*, (16-22) Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
- Hompot Fruzsina- Márkus Eszter 2021. Digitális Fejlesztő Nevelés-Oktatás. In Márkus E. (szerk.) *Súlyosan halmozottan fogyatékos gyermekek/tanulók ellátása az Európai Unió tagállamaiban és Magyarországon, potenciális jó gyakorlatok felmérése,adaptációs javaslatok kidolgozás - Helyi jó gyakorlatok* (58-73) Budapest: Kreatív-Én kft. (kézirat, megjelenés alatt) https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok
- Jakab György 2020. Iskola Járvány idején (1. rész). *Iskolakultúra*, 30. évfolyam, 2020/9. szám (64-74)
- Kajdi Dóra 2020. *A 2020-as járványügyi helyzet következtében kialakult távoktatás hatása a tanulásban akadályozott tanulók tanulására*. Debreceni Egyetem, Hajdúböszörmény, OTDK pályamunka (35. OTDK, 2021) (kézirat) témavezető: Mező Katalin
- Kas Erika 2016. *Távoktatási módszerek alkalmazása a köznevelésben*, *Opus et Educatio*, 3. évfolyam 5. szám (604-621) <http://opuseteducatio.hu/index.php/opusHU/article/view/129/150>
- Katona Nora 2020. *Digitális Pedagógia a Közoktatásban*. Eszterházy Károly Egyetem (5-10) <https://www.oktatas2030.hu/wp-content/uploads/2020/10/digitalis-pedagogia-a-kozoktatásban.pdf>

- Kiss László 2018. Állami felelősségvállalás a fejlesztő nevelés-oktatás kialakításában. *Tíz év a fejlesztő nevelés-oktatásban.* (5-8) Budapest: Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
- Kovács Ilma 2006. Egy új szakterület múltja és jelene. *Távoktatástól – Távoktatásig* (4-8) <http://mek.oszk.hu/04500/04524/04524.pdf>
- Krisztián Józsa- Pasztendorf Krisztina 2021. *Az olvasástanítás eredményessége az iskola kezdő szakaszában a Covid19 időszaka alatt: a pedagógusok és a szülők megítélése.* *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat* 9. évf., 2. szám 131–144.
- Lányiné Engelmayer Ágnes 2009. *Intellektuális képességzavar és pszichés fejlődés.* Budapest: Medicina Könyvkiadó Zrt, 15-60
- Malatyinszki Szilárd 2020. *A digitális oktatás megélése.* https://www.researchgate.net/publication/342378435_A_digitális_oktatás_megélése
- Márkus Eszter 2005. *Súlyos-halmozottan fogyatékos gyermekek nevelésének elméleti és gyakorlati problémái* (Doktori (PhD) értekezés). Budapest Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai kar, Neveléstudományi Doktori Iskola (15-36)
- Márkus Eszter 2009a. A súlyosan-halmozottan fogyatékos gyermekek bemutatása. In Könczei Gy. (szerk.), *A súlyos és halmozott fogyatékossgal élő emberek helyzete Magyarországon, Tanulmánykötet-második rész,* (34-41) Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
- Márkus Eszter 2009b. A súlyosan-halmozottan fogyatékos gyermekek megsegítésének nevelésméleti alappillérei: általános alapelvek. In Könczei Gy. (szerk.) *A súlyos és halmozott fogyatékossgal élő emberek helyzete Magyarországon, Tanulmánykötet-második rész,* (43-45) Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
- Márkus Eszter 2018. A fejlesztő nevelés-oktatás kialakulásának szakmai előzményei, folyamata. *Tíz év a fejlesztő nevelés-oktatásban.*(9-15) Budapest: Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.
- Means, Barbara- Toyama, Yukie- Murphy, Robert- Baki, Marianne 2013. *The Effectiveness of Online and Blended Learning: A Meta-Analysis of the Empirical Literature.* <https://www.tcrecord.org/Content.asp?ContentId=16882>
- Neuhauser, Charlotte 2010. *Learning Style and Effectiveness of Online and Face-to-Face Instruction* https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/s15389286ajde1602_4
- Rivera, Julio- McAlister, Krish- Rice, Margaret 2002. *A Comparison of Student Outcomes & Satisfaction Between Traditional & Web Based Course Offerings.* <https://www.westga.edu/~distance/ojdla/fall53/rivera53.html>
- Tuan Nguyen 2015. The Effectiveness of Online Learning: Beyond No Significant Difference and Future Horizons https://www.researchgate.net/profile/Tuan-Nguyen-186/publication/308171318_The_Effectiveness_of_Online_Learning_Beyond_No_Significant_Difference_and_Future_Horizons/links/57dc114608ae4e6f18469e8c/The-Effectiveness-of-Online-Learning-Beyond-No-Significant-Difference-and-Future-Horizons.pdf

További források:

- (1) 2011. évi CXCV. törvény (köznevelési tv.)
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>
- (2) Oktatási Hivatal, 2020, *A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve*,
- (3) Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság Képviselői Információs Szolgálat, (2020). *Világjárványok története*.
https://www.parlament.hu/documents/10181/4464848/Infojegyzet_2020_22_vilagjarvanyok_tortenet.pdf/800b12d7-cb54-5c75-7453-d690046fcf60?t=1587974461789
- (4) (1102/2020. (III. 14.) Korm. határozata; MK 42. szám 2020.III.14.) Magyar Közlöny 2020. évi 42. szám
<https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/9421b74af54379d07ba8934a5fe3180c7f62d0be/megtekintes>
- (5) Oktatási Hivatal, KIRSTAT https://dari.oktatas.hu/kozerdeku_index

8. Mellékletek

8.1. Pedagógusi kérdőív (1. melléklet)

Kérdőív a digitális fejlesztő nevelés-oktatás tapasztalatairól

A kérdőív kérdéseinek nagy része Trembulyák Márta, Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola doktorandusz hallgatója tollából származik.

1. A fejlesztő nevelés-oktatás, mely ellátási területén dolgozik?

- o Intézményi keretek között, csoportos formában.
- o Otthoni ellátásban, egyéni formában.
- o Egyéb:

2. Minden tanulóval fel tudta venni a kapcsolatot a digitális munkarend során?

- o Igen, mindenkivel könnyen kapcsolatba léptem.
- o Igen, a többséggel könnyen kapcsolatba léptem, de volt, akivel sajnos nehezen működött a kapcsolattartás.
- o A tanulók egy részével kapcsolatba tudtam lépni, azonban volt, akivel nem.
- o Nem, a tanulók többségével nem tudtam felvenni a kapcsolatot.

3. A tanulók és családjaik rendelkeztek minden digitális munkaforma során szükséges eszközzel? (internet, laptop, számítógép, okostelefon)

- o Igen
- o Nem

4. A csoportos foglalkozásokat hogyan oldotta meg a digitális munkarendben?

- o A csoportos fejlesztések helyett egyéni fejlesztéseket tartottam. Egyénileg adtam ki mindenkinek a feladatot.
- o Csoportoknak online foglalkozást tartottam.
- o A csoportos foglalkozások egy részét online tartottam, másik részét egyénivel helyettesítettem.
- o Nem tartottam meg a csoportos foglalkozásokat.
- o Egyéb:

5. Tartott-e élő, online foglalkozást a tanulóknak?

☐ Igen

☐ Nem

6. Amennyiben igen, milyen gyakran találkoztak online?

☐ Minden nap

☐ Hetente többször

☐ Hetente egyszer

☐ Kéthetente

7. A tanulókkal való kapcsolattartásra milyen lehetőségeket alkalmazott? Több választ is megjelölhet.

☐ Google Meet

☐ Google Classroom

☐ Zoom

☐ Microsoft Teams

☐ E-mail

☐ Facebook Messenger

☐ Facebook csoport

☐ Viber

☐ Egyéb:

8. Milyen applikációkat alkalmazott leginkább a digitális munkarend során? Több választ is bejelölhet!

☐ Learningapps

☐ Wordwall

☐ Youtube

☐ Egyéb:

9. Mit gondol megvalósultak a fejlesztés lehetőségei a digitális munkarend során vagy inkább csak "szinten tartás" történt? Kérem, fejtse ki gondolatait:

Saját válasz _____

10. Milyen volt a szülőkkel való együttműködés?

- ☐ A szülőkkel való kapcsolattartás nagyon jól működött, segítőkészek voltak és figyeltek a tanulók feladatainak elkészítésére.
- ☐ Fel tudtam venni a szülőkkel a kapcsolatot, de nem voltak közreműködők a gyerekek feladatainak megsegítésében.
- ☐ Nem voltak együttműködők a szülők, nem szerették, hogy otthoni feladatokat kapnak a tanulók.
- ☐ Egyáltalán nem voltak együttműködők és nem is foglalkoztak a tanulók otthoni feladataival.
- ☐ A szülők egy részével jól működött a kapcsolattartás, másik részével azonban nem.

11. Hogyan ítéli meg, Ön rendelkezik-e megfelelő eszközökkel és internetkapcsolattal, valamint kellő digitális kompetenciával a digitális munkarend zavartalan lebonyolításához?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

12. Ha nemmel válaszolt, kérem fejtse ki, hogy mire lenne szüksége a későbbiekben hasonló helyzetben?

Saját válasz _____

13. Van-e különbség a tavaly tavaszi és az idei digitális oktatás között? Kérem, fejtse ki gondolatait!

Saját válasz _____

14. Az idei digitális munkarendet sikeresebbnek tartom a tavalyinál.

- ☐ Igen
- ☐ Nem

15. Be tudja építeni a digitális munkarend során szerzett tapasztalatokat a későbbi munkájába?

- ☐ Igen
- ☐ Nem
- ☐ Egyéb:

16. Amennyiben igen, melyek azok az elemek, amiket a későbbiekben is szívesen felhasználna? Kérem, írja le röviden.

Saját válasz _____

17. Mi jelentette a legnagyobb kihívást a digitális fejlesztő nevelés-oktatásban?

- ☐ Szülők aktivitása, hozzáállása
- ☐ Digitális kompetencia hiánya
- ☐ Differenciálás
- ☐ Eszközhány
- ☐ Egyéb:

18. Mit gondol, lesz-e/van-e bármilyen hozadéka a digitális munkarendnek? Kérem, fejtse ki

Saját válasz _____

19. Kérem, fejtse ki véleményét az utóbbi időben alkalmazott digitális munkarendben végzett munkával kapcsolatban:

Saját válasz _____

8.2. Szülői kérdőív (2. melléklet)

Kérdőív a digitális fejlesztő nevelés-oktatás tapasztalatairól

1. Mennyire befolyásolta a család életét a digitális oktatás?

- ☐ Bizonyos dolgokban megnehezítette a dolgunkat.
- ☐ Egyáltalán nem befolyásolta.
- ☐ Bizonyos dolgokban megkönnyítette a dolgunkat.
- ☐ Egyéb

2. Rendelkeztek minden digitális munkaforma során szükséges eszközzel? (internet, laptop, számítógép, okostelefon)

- ☐ Igen
- ☐ Nem

6. A pedagógus tartott online foglalkozást?

☐ Igen

☐ Nem

7. Amennyiben igen, milyen gyakran találkoztak online?

☐ Minden nap

☐ Hetente többször

☐ Hetente egyszer

☐ Kéthetente

8. A pedagógus milyen platformon tartotta a kapcsolatot önökkel? (Több választ is megjelölhet.)

☐ Google Meet

☐ Google Classroom

☐ Zoom

☐ Microsoft Teams

☐ E-mail

☐ Facebook Messenger

☐ Facebook csoport

☐ Viber

☐ Egyéb:

9. Milyen jellegű feladatokat és anyagokat kaptak a pedagógusoktól? (Több választ is bejelölhet!)

☐ Képek

☐ Videó

☐ Írásos

☐ Egyéb:

10. Mit gondol megvalósultak a fejlesztés lehetőségei a digitális munkarend során vagy inkább csak "szinten tartás" történt? Kérem, fejtse ki gondolatait:

Saját válasz _____

11. A pedagógusok kértek visszajelzést a feladatok elvégzéséről?

☐ Igen

☐ Nem

12. Ha igen, akkor milyen formában? Kérem, fejtse ki!

Saját válasz _____

13. Hogy érzi, rendelkezett megfelelő digitális kompetenciákkal a feladatok elvégzéséhez?

Saját válasz _____

14. Van-e különbség a tavaly tavaszi és az idei digitális oktatás között? Kérem, fejtse ki gondolatait!

Saját válasz _____

15. Az idei digitális munkarendet sikeresebbnek tartom a tavalyinál.

☐ Igen

☐ Nem

16. Hogy érzi, a digitális oktatás során szerzett olyan tapasztalatokat, amit a későbbiekben tud alkalmazni?

☐ Igen (Fejtse ki!) _____

☐ Nem

17. Amennyiben igen, melyek azok az elemek, amiket a későbbiekben is szívesen felhasználna? Kérem, írja le röviden.

Saját válasz _____

18. Mi jelentette a legnagyobb kihívást a digitális fejlesztő nevelés-oktatásban?

☐ Pedagógus hozzáállása.

☐ Digitális kompetencia hiánya.

☐ Saját szakmaiság hiánya.

☐ Eszközhiány.

☐ Egyéb:

19. Mit gondol, lesz-e/van-e bármilyen hozadéka a digitális munkarendnek? Kérem, fejtse ki!

Saját válasz _____

20. Kérem, fejtse ki véleményét az utóbbi időben alkalmazott digitális munkarendben végzett munkával kapcsolatban:

Saját válasz _____

21. A gyermekével való kapcsolatát befolyásolta a digitális oktatás?

☐ Igen

☐ Nem

22. Ha igen, milyen formában? Kérem, fejtse ki!

Saját válasz _____